

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Veronika Brtníková

Univerzita Pardubice
Fakulta Filozofická

Solidarita ve společnosti, jak Češi pomáhají druhým?
Bakalářská práce

2020

Veronika Brtníková

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Veronika Brtníková
Osobní číslo:	H17233
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Humanitní studia
Téma práce:	Solidarita ve společnosti, jak Češi pomáhají druhým?
Zadávací katedra:	Katedra věd o výchově

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce pojednává o solidaritě jako sociálním jevu a významu pro společnost. Práce se snaží vysvětlit, co to solidarita je a popsat některé její formy. Solidarita znamená obvykle dobrovolnou společenskou soudržnost mezi rovnými, ochotu ke vzájemné pomoci a podpoře v rámci nějaké skupiny. Člověk je solidární s nějakou skupinou, pokud ji podporuje a její úspěchy i neúspěchy pociťuje jako vlastní. Práce se skládá z teoretické a praktické části. První část se zaměřuje na vysvětlení pojmu solidarita obecně a její rozdělení a význam. Zaměřuje se na českou populaci a její vztah k solidaritě. Praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkum. Proběhne dotazníkové šetření. Cílem je zjistit, do jaké míry a jakým způsobem se lidé zapojují do solidarity v regionu Šumperk a jestli je tento pojem obecně rozšířený. Práce se bude snažit zjistit, jak respondenti vnímají solidaritu a zda pomáhají druhým.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

VOJTÍŠEK, Petr. Princip solidarity ve financování služeb sociální péče. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3709-9.
MUSIL, Jiří. Pojetí sociální soudržnosti v soudobé sociologii a politologii. Praha: Univerzita Karlova, Centrum pro sociální a ekonomickou strategii, 2005. Studie CESES. Analytik, 9/2004.
TOMEŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5.
RORTY, R. Nahodilost, solidarita, ironie. Praha: Univerzita Karlova, 1997. ISBN 80-86039-14-5
TUČEK, Milan. Soudržnost společnosti z pohledu české veřejnosti. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. Sociologické studie/Sociological studies., 06:12. ISBN 80-7330-110-5.
HYÁNEK, Vladimír, Zuzana PROUZOVÁ a Simona ŠKARABELOVÁ. Neziskové organizace ve veřejných službách. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4423-4.
GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Adriana Sychrová, Ph.D.**
Katedra věd o výchově
Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2020**

L.S.

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 29. listopadu 2019

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 1. 7. 2020

Veronika Brtníková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. Adrianě Sychrové, Ph.D. za odborné rady a pomoc při konzultacích, které mi při psaní práce velice pomohly. Dále bych chtěla poděkovat všem svým respondentům, kteří se dobrovolně stali součástí mého výzkumu. Také děkuji své rodině a přátelům za podporu a trpělivost při psaní této práce.

ANOTACE

Teoretická část se bude zaměřovat na vymezení pojmu a bližší seznámení s problematikou solidarity ve společnosti, vymezení pojmu solidarita, druhům solidarity, dále proměněm solidarity v čase, solidaritou v oblastech sociální politiky, sociální solidaritou povinnou, dobrovolnou a neziskovými organizacemi. V praktické části bude využito kvantitativní metodologie s cílem zjistit, jak Češi pomáhají druhým a jak se do solidarity zapojují. Dále zjistit, co pro populaci pojem solidarita znamená a jestli se zapojují v rámci dobrovolnických činností organizovanými neziskovými společnostmi (Charita, nadace, občanské sdružení, obecně prospěšná činnost). Výzkum také zahrnuje, jak často se respondenti zapojují do uvedených forem pomoci. Také jaký postoj jedinci zaujímají při tíživých životních situacích a na koho se v takové situaci obrátí.

KLÍČOVÁ SLOVA

solidarita, solidarita ve společnosti, sociální solidarita, sociální politika, neziskové organizace, dobrovolnictví

TITLE

Solidarity in society, how do Czechs help others?

ANNOTATION

The theoretical part will focus on defining the concept and getting to know the issue of solidarity in society, defining the concept of solidarity, solidarity, transforming solidarity over time, solidarity in the areas of social policy, social solidarity mandatory, voluntary, non-profit organisations, and also if solidarity is lost today. In the practical part, quantitative methodology will be used to find out how Czechs help others and how they participate in solidarity. Furthermore, find out what the concept of solidarity means for the population and whether they participate in voluntary activities organized by non-profit companies (Charity, Foundation, Civic Association, Community Benefit). The research also includes how often respondents engage in these forms of assistance. Also, what attitude individuals take in difficult life situations and who they turn to in such a situation.

KEYWORDS

solidarity, solidarity in society, social solidarity, social policy, non-profit organisations, volunteering

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Solidarita.....	11
1.1. Definice pojmu sociální solidarita	11
1.2. Druhy solidarity	13
1.2.1. Mechanická a organická	13
1.2.2. Formální a neformální	14
1.2.3. Dobrovolná a povinná	15
1.2.4. Jednostranná a oboustranná	15
1.2.5. Lokální a globální	16
1.3. Proměny solidarity v čase.....	16
1.4. Solidarita v oblastech sociální politiky.....	20
1.4.1. Zdravotní politika	20
1.4.2. Sociální zabezpečení	21
1.4.3. Rodinná politika	23
1.4.4. Politika bydlení	24
1.4.5. Politika vzdělávání.....	26
2 Sociální solidarita.....	26
2.1. Povinná sociální solidarita	27
2.1.1. Pojetí	27
2.2. Dobrovolná solidarita	28
2.2.1. Dobrovolnictví	29
2.2.2. Neziskové organizace.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
3. Metodologie výzkumného šetření	31
3.1. Cíl výzkumného šetření	31
3.2. Hypotézy a jejich stanovení	32
3.3. Charakteristika výzkumného souboru	33
3.4. Realizace výzkumu	33
3.5. Vyhodnocení dat a interpretace.....	33
3.6. Verifikace hypotéz	48
3.7. Závěr výzkumného šetření.....	54
ZÁVĚR	56
POUŽITÁ LITERATURA.....	58
SEZNAM GRAFŮ	61

PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK	62
-----------------------------------	-----------

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se budu zabývat pojmem solidarita a jejím významem pro českou společnost. Solidarita je jedním ze základních pilířů naší společnosti, které ji tvoří soudržnou a celistvou. Česká republika se ztotožňuje společně s Evropskou unií s principy sociálního státu. Jedním z význačných principů sociálního státu je solidarita. Tato práce pojednává o solidaritě a jejím významu pro společnost. Práce se snaží vysvětlit, co to vlastně solidarita je a také popsat některé její formy. Dále se zaměřuje na historický vývoj pojmu a také poukazuje na současný stav. Solidarita odjakživa představuje ve společnosti důležitou roli. Pro společnost je velmi žádoucí potřeba solidarity, jelikož neexistuje žádná společnost, ve které by v dnešní době měli všichni příslušníci dostatečně velký příjem a práci. Žijeme v době, která si činní stále větší nároky. Ne každý jedinec však dokáže do této doby zapadnout a držet si své postavení a do značné míry zabezpečit sebe nebo svoji rodinu. Neexistuje společnost, kde by se lidé nepotýkali s nemocemi, kde by se manželé nerozváděli, lidé nestárli a neodcházeli do důchodu. Právě díky principu sociální solidarity lze dosahovat vyrovnání některých životních podmínek u těchto sociálních skupin.

V této práci se dále zaměřuji na některé formy solidární pomoci v České republice a na definici dobrovolnictví a neziskových organizací. Rozhodla jsem se provést kvantitativní výzkum o tom, jak Češi pomáhají druhým, konkrétně na Šumpersku. Otázka solidarity se týká každého z nás, jelikož všichni tvoříme společnost. Solidarita je velmi důležitá právě pro sjednocení společnosti, a proto je potřeba se jí zabývat. Tento pojem je synonymem pro vzájemnou podporu, spoluúčast, soudržnost či porozumění jednotlivců a sociálních skupin. Jako členové společnosti jsme závislí na soužití s ostatními členy, proto kladu důraz na to, že je potřeba si uvědomit, že na světě nejsem jen sám za sebe, ale měl bych tu být i pro druhé. Velmi podstatná je také vzájemná součinnost státu a státní sociální podpory, neboť neziskové organizace významným způsobem přispívají k řešení řady sociálních problémů ve společnosti. Mohli bychom to nazvat jako dobrovolnou solidaritu nestátních subjektů.

Cílem bakalářské práce je tedy z části zanalyzovat pojem solidarita, pomoci rozeznat její druhy a některé její ekvivalenty v sociálních systémech. Také poukázat na princip solidarity ve financování služeb sociální péče. Dále zjistit, jak je tento pojem rozšířený a srovnat rozdíly mezi jednotlivými věkovými kategoriemi. Výstupem téhle práce je vyhodnocení míry solidární pomoci české populace na Šumpersku.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Solidarita

Solidaritě bych mohla definovat jako určitou formu ochoty pomoci jiným lidem. Mohli bychom tedy přemýšlet o jakémsi kladném relačním přednastavení jednotlivce vůči ostatním jedincům, které je převzato od reflektování jeho vlastní slabosti, nebo nedostatečnosti při řešení různých životních situací, kdy poté pociťuje potřebu, aby se mu dostalo pomoci od jeho okolí. Rozdíl v jednání v jiných lidských aktivitách je ten, že solidarita je aktem, u kterého se jedinec rozvážně zamýšlí o tom, jestli a jakým způsobem může pomoci nebo podpořit jinou osobu. Podle Krebse (2002) je potřeba solidaritu chápat jako projev vzájemného lidského porozumění a jednoty, jako projev vzájemné soudržnosti, ale také jako projev odpovědnosti. Dále zastává názor, že solidarita je také příčinou uvědomění si určitého vnitřního rozdělení společnosti a rovněž toho, že náš vlastní život, je propojen s životem jiných lidí.¹

1.1. Definice pojmu sociální solidarita

Pojem je v dnešní době velmi rozšířený, leč některé moderní trendy nabourávají jeho základní sociální vlastnosti. Základ tohoto slova tkví v latinském *in solidum*, což znamená „za celek“. Tento termín je původem z římského práva a kdysi se používal pro stanovení skutečnosti, že skupina jedinců dluží peníze jako celek. *In solidum* tedy znamenalo nejen společný dluh, ale také odpovědnost rodiny za každého člena, tedy i za jeho dluh.²

„Solidarita (soudržnost, vzájemná podpora, sounáležitost), je nezbytným prvkem uspořádání každého sociálního systému. Představuje neodmyslitelný myšlenkový atribut sociální politiky a tak, jak je v moderní době chápána, tj. nejen jako vzájemné porozumění a pomoc, ale i jako vzájemná odpovědnost, je považována za významnou hybnou sílu, nejen materiálního ale i mravního a duchovního vývoje lidstva a za předpoklad pokroku. Je výrazem

¹ LEVICKÁ, Jana, Katarína LEVICKÁ a Zuzana TRUHLÁŘOVÁ. *Teoreticko-empirické reflexe solidarity*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-574-5, S.8.

² Tamtéž, s.10,

toho, že člověk je závislý na soužití ve společnosti, kterou sám utváří a která mu také poskytuje určitý prospěch. Je výrazem lidského porozumění a také odpovědnosti za sebe i za druhé.“³

V sociologickém slovníku je pojem solidarita pojat jako rovnocenný vztah mezi lidmi, kteří navzájem dobrovolně kooperují, jelikož je pojí stejný společný zájem. Solidarita je také definována jako opak vztahu nadřízenosti a podřízenosti.⁴ Velmi podobnou definici lze nalézt i ve slovníku cizích slov, jako je například Akademický slovník: Solidarita – soudržnost, pospolitost a vzájemná podpora, porozumění pro jednotlivce nebo celek, vědomí příslušnosti k jistému celku.⁵

Myslím si, že každý člověk, pokud mu to situace dovolí, by se měl snažit být přínosem nejen pro sebe, ale i pro svoje okolí. Nelze s určitostí tvrdit, že se jedinec nedostane ve svém životě do tíživé situace. V této situaci se může ocitnout každý z nás. Proto je pomoc okolí velmi důležitá. Ne vždy totiž člověk dokáže sám bez pomoci ostatních čelit negativním životním situacím.

Pojem solidarita je tedy úzce spjata také s pojmem nezištnost neboli ochota pomoci bez patrného důvodu. „*Lidská společnost je protkána sítí vztahů založených na vzájemné nezištné pomoci*“. Lidé mnohdy pomáhají i těm, které potkali poprvé a pravděpodobně i naposled. Například dárci krve se nikdy nedozvědí, komu jejich krev zachránila zdraví či život.⁶

Lze tedy tvrdit, že v demokratických systémech je solidarita založena na svobodné vůli lidí a jakési ochotě akceptovat a podřídit se zájmu široké společnosti. Dle mého názoru by se mělo i v budoucnu podstatě solidarity přikládat velký význam, jelikož tato hodnota pomáhá zajistit důstojné životní podmínky všem příslušníkům, přispět také k prevenci sociálních konfliktů a podpořit sociální jednotu společnosti. Tento výraz by měl v každém z nás probouzet určitou potřebu pomáhat druhým lidem na úkor toho, že z toho nebudu mít žádný užitek.

³ KREBS, Vojtěch a kol. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-80-7416-044-8, s.17.

⁴ Velký sociologický slovník. Praha: Univerzita Karlova-vydavatelství Karolinum, 1996, 1627 s. ISBN 80-7184-311-3, s. 1185.

⁵ KRAUS, Jiří a Věra PETRÁČKOVÁ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, dotisk, 834 s. ISBN 80-200-0607-9, s.248.

⁶ PETR, Jaroslav. Co z nás udělalo lidi? [online]. 2009 In: . VTM: E 15 [cit. 2020- 03-15]. Dostupné z: <http://vtm.e15.cz/clanek/co-z-nas-udelalo-lidi>.

„Tradiční filozofické vyjádření toho, co myslíme „lidskou solidaritou“ je, že to je něco uvnitř každého z nás – naše bytostné lidství – co rezonuje přítomností stejné věci v druhých lidech.“⁷

1.2. Druhy solidarity

1.2.1. Mechanická a organická

V díle E. Durkheima jsou jako klíčový pojem uváděny společenská solidarita a dělba práce.⁸ Rozlišuje tedy společnost na *společnost s mechanickou solidaritou a společnost s organickou solidaritou*. Mechanická solidarita tkví v tradiční společnosti. Lidé vzájemně sdílí své emoce, hodnoty a postoje, provádějí stejné rituály a vzájemně mechanicky uznávají kolektivní společné zájmy. V primitivních lidských společenstvích v době lovců a sběračů žili lidé stejný život a uznávali stejné hodnoty, měli stejné potřeby, a proto jejich solidarita byla přirozená a mechanická, tedy přírodní. To znamenalo, že v této době bez vzájemnosti ve společenství nemohl jedinec přežít. Také může být tato solidarita pojata jako spontánní. Při spontánní solidaritě lze očekávat spolupráci při společném jednání, zatímco při organizované solidaritě se očekává i vzájemnost v době potřeby.⁹ Lidé se v této době od sebe lišili velmi málo, tudíž Durkheim (1893) označoval tuto solidaritu za mechanickou, protože vazba mezi jedinci bez vlastního vědomí a společenství je podobná jako je tomu u anorganických látek, kde jsou jednotlivé prvky omezeny strukturou celé molekuly. Silná homogenita v oblasti materiálních podmínek pro život má stejnou váhu jako sdílené nemateriální hodnoty a rituály. Díky tomu bylo vytvořeno silné kolektivní vědomí.¹⁰

„Toto kolektivní vědomí zahrnuje všechny členy tradiční společnosti. V této společnosti mají její členové vyvinutý slabý smysl pro osobní identitu, ale silný smysl pro kolektivní identitu, tedy pro společenství...., Kolektivní vědomí přispívá k tvorbě, udržování a mezigeneračnímu

⁷ RORTY, Richard. *Nahodilost, ironie, solidarita*. V Praze: Pedagogická fakulta UK, 1996. Knižnice filozofických textů. ISBN 80-86039-14-5, s.209.

⁸ DURKHEIM, Émile. *Společenská dělba práce*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. ISBN 80-732-5041-1, s. 240.

⁹ TOMES, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5, s.30.

¹⁰ DURKHEIM, Émile. *Společenská dělba práce*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. ISBN 80-732-5041-1, s. 375.

přenosu hodnotových systému a sociálních norem, což se specifickým způsobem promítá do sociálních vazeb, kterých narušení je sankcionované.“¹¹

V evolučním vývoji lidských společností díky rozvoji dělby práce, zvyšujícím se sociálním diferenciacím a narůstáním počtu obyvatelstva vedly ke vzniku dalšího typu solidarity. Organická solidarita tkví v moderní společnosti, jelikož byla založena na právech, závazcích a povinnostech. Pro tuto solidaritu je charakteristické vysoká funkční kooperace členů společnosti a restriktivního právního systému, jehož hlavním cílem není potrestat viníky, nýbrž napravovat již vzniklé škody. V souvislosti s dělbou práce a vlastnictvím, byly způsobeny různosti a rozmanitosti rolí jednotlivých členů daného společenství, tudíž i solidarita se stala organickou, tj. do určité míry srovnatelnou s fungováním živých organismů. Také může být tato solidarita pojata jako organizována s jasnými cíli a pravidly chování.

*„Na rozdíl od předchozího typu společnosti, v industriální společnosti jsou její členové propojeni vazbami, které značně přesahují časový okamžik, ve kterém je uskutečněn akt výměny, tento časový přesah ještě posiluje závislost okolí“.*¹² Obě tyto solidarity se tedy liší v očekávání účastníků.¹³

1.2.2. Formální a neformální

V závislosti na způsobu, jakým je solidarita pořádána mluvíme o *formální a neformální solidaritě*. Pokud sdílíme společné riziko, mluvíme tedy o formální solidaritě. K nejvýznamnějším formám patří pojištění nebo sociální stát. Neformální solidaritu lze nazvat jako přirozenou. Patří sem zejména solidarita v rámci rodiny, tedy založená na pokrevních příbuzenstvích. V tomto případě lze říci, že je zde solidarita velmi silná. Tak silná, že je člověk ochoten obětovat i vlastní život. Další skupina, která patří do neformální solidarity jsou přátelé, jelikož jde o jedince, které si sami vybíráme a stávají se součástí našeho života. Tudíž pocítujeme vysokou míru odpovědnosti za jejich životy. Dále sem patří také sousedé.¹⁴

¹¹ LEVICKÁ, Jana, Katarína LEVICKÁ a Zuzana TRUHLÁŘOVÁ. *Teoreticko-empirické reflexe solidarity*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-574-5, s.23,24.

¹² LEVICKÁ, Jana, Katarína LEVICKÁ a Zuzana TRUHLÁŘOVÁ. *Teoreticko-empirické reflexe solidarity*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-574-5, s.25.

¹³ TOMEŠ, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5, s.30.

¹⁴ LEVICKÁ, Jana, Katarína LEVICKÁ a Zuzana TRUHLÁŘOVÁ. *Teoreticko-empirické reflexe solidarity*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-574-5, S.11.

1.2.3. Dobrovolná a povinná

Podle účasti zapojení lze hovořit o *solidaritě dobrovolné* anebo *povinné*. Podstatou dobrovolné solidarity je fakt, že je založena na volbě jednotlivce. Záleží pouze na jeho osobním rozhodnutí, zda přispěje k řešení situace jiného člověka. Dobrovolná solidarita je starší než povinná. Křesťanství má velký podíl na vzniku tohoto fenoménu. Díky tvrzení „*miluj bližního svého*“, se solidarita rozšířila právě v dobách soudržnosti křesťanských pospolitostí.¹⁵ Povinná (nedobrovolná) solidarita je zpravidla vynutitelná státem, který si klade za cíl společný prospěch.¹⁶ Mezi hlavní nástroje patří regulace, povinné pojištění a daně. Tyto nástroje jsou pak převáděny do formy, jako je pomoc sociálně potřebnějším. Dnešní ekonomický systém čelí problému redistribuce, který vyvíjí na jedince tlak k činnosti, který plyne z vnějších sil, a to především státu.¹⁷

1.2.4. Jednostranná a oboustranná

Dle toku solidárních aktů rozdělujeme solidaritu na *jednostrannou* a *oboustrannou*. O jednostranné solidaritě můžeme mluvit v případě, že neexistuje vztah mezi tím, kdo pomáhá a tím komu je pomoc určena. O oboustranné solidaritě hovoříme, pokud existuje vzájemný vztah mezi pomáhajícím a příjemcem pomoci. Pomáhající však očekává, že jedinec, kterému pomohl, mu nějak tuto pomoc oplátí či vrátí.¹⁸

¹⁵ TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5, S.105.

¹⁶ Tamtéž, s.11.

¹⁷ MORAWSKI, Witold. *Ekonomická sociologie: problémy teorie empirie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. ISBN 80-864-29-43-1, s.123.

¹⁸ LEVICKÁ, Jana, Katarína LEVICKÁ a Zuzana TRUHLÁŘOVÁ. *Teoreticko-empirické reflexe solidarity*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-574-5, s.12.

1.2.5. Lokální a globální

Členění solidarity dle geografické závislosti lze rozdělit na *lokální solidaritu*, kdy jsou benefity určeny jedincům v malé geografické vzdálenosti a na *globální solidaritu*, jejíž příjemci jsou geograficky vzdálení.¹⁹

1.3. Proměny solidarity v čase

Slovo solidarita se pojímalo rozličně v jednotlivých historických obdobích a jeho obsah se vyvíjel v čase a prostoru. Tento pojem se taky objevuje v různých oborech společenských věd. Lze najít rozdíly, jak toto slovo používali právníci ve starém řeckém impériu a v době císařů, jinak ideologové a politici a jinak ekonomové či sociologové. S tímto pojmem se setkáváme již u Římanů. Caesarovi právníci tento pojem solidarita používali k odpovědnosti dlužníků (pasivní solidarita). Od 19.století se používá k označení hromadných postupů věřitelů (aktivní solidarita).²⁰ Můžeme to tedy nazvat jako společné ručení za dluh, a to označujeme dnes za ekonomickou solidaritu.

Ideologové a politici v 19.století používali pojem solidarita k označení reformní alternativy k Marxově revoluční doktríně.²¹ Hlásali solidarismus. Saint-Simon byl považován za otce tohoto směru, jelikož odsuzoval vykořisťování člověka člověkem a doporučoval, aby byla vytvořena sociálně organizovaná společnost. V této společnosti upřednostňoval zachování soukromého vlastnictví, které by bylo řízeno vědci a průmyslníky.²² Soudobí ekonomové považují solidaritu jako nejhlavnější systém u přerozdělování (sociální redistribuci) ve společnosti, který by měl zmírňovat napětí, jelikož ve společnosti stále více rostou příjmové rozdíly mezi nejchudšími a nejbohatšími.²³ Sociologové za jednu ze základních společenských

¹⁹ Tamtéž, s.12.

²⁰ HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 2., rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-740-5, s.1023.

²¹ STEINAR, S.: *The idea of solidarity in Europe*, in European Journal of Social Law, č.3, 2011, s.156-176.

²² TOMEŠ, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5, s.24.

²³ HUDEMA, Marek. *Příjmové rozdíly vytváří vzdělání a konec sociálního státu*. Praha: Hospodářské noviny 1.2.2012, ISSN 1213-7693, s.14,15.

hodnot považují právě solidaritu. V dnešní době jsou za hlavní pilíře evropské civilizace považovány hodnoty, jako jsou důstojnost, rovnost, svoboda, solidarita a participace.²⁴

Solidaritě nemůžeme pochopit, aniž bychom se nepodívali do její minulosti. Tento pojem úzce souvisí s vývojem sociální politiky. Vývojové části sociální politiky se dělí na dvě fáze. Tyto fáze, resp. etapy jsou děleny podle významného faktoru, kterým je úloha státu. V dnešní době chápeme stát, jako obecné uspořádání společnosti. Dříve však stát neměl nijak významnou roli jako subjekt sociální politiky. Tuto roli si musel postupně vytvořit.²⁵

V první vývojové etapě, tedy na počátku lidské civilizace docházelo k řešení tíživých situací především díky vzájemné mezilidské pomoci. Jedním z prvních forem solidarity byla rodová solidarita, která se vyznačovala přirozeností a její základ tkvěl v kmenové a rodové pospolitosti. V této době vznik sociální politiky souvisel se vznikem dělby práce, kdy se začínaly vytvářet ekonomické, politické a právní rozdíly mezi lidmi. Nelze však hovořit o sociální politice jako takové, jelikož členové rodu si pomáhali spontánně.²⁶ Jednalo se o vzájemnou pomoc v kmenových kulturách a také starým, nemocným a potřebným v rámci kmene. Ve starověkých civilizacích byla pomoc orientována na náboženské tradice. Hlavní institucí byla rodina a sousedé. Tyto činnosti lze nalézt již v dokumentech ze starověké Indie, Číny, Řecka, Říma. V Římě začali praktikovat výběr daní, které sloužily pro pomoc chudým, nemocným, vojákům, vdovám a sirotkům. Začali se zřizovat také útulky a azylové domy. Po příchodu křesťanství je dobročinná pomoc spojována s mravní povinností.²⁷

Ve středověku sílí potřeba péče o chudé. Jednalo se o dobročinný charakter pomoci a tato solidarita byla nahodilá a neorganizovaná. Hlavními vykonavateli této solidární pomoci byla církev a šlechta. V této době bylo největším problémem bezdomovectví, které bylo důsledkem válek a vyhánění chudých rolníků z vlastních pozemků. Díky nárůstu bezdomovectví, žebráctví a krádeží dospěl stát k některým opatřením. V Anglii v 17. století

²⁴ STEHLÍK, Václav, Ondřej HAMULÁK a Michal PETR. *Praktikum práva Evropské unie*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-159-5, s. 135.

²⁵ KNAUSOVÁ, Ivana. *Kapitoly z historie sociální politiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2865-9, s.17.

²⁶ Tamtéž, s.17.

²⁷ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 27.

například bohatší občané platili příspěvky na pomoc chudým a opuštěným. Tyto opatření se později rozšířily do Německa, Francie a do Rakousko – Uherska.²⁸

Hlavními představitelkami solidární pomoci u nás byli v této době svatá Zdislava a Anežka Přemyslovna. Díky vlivu holandské, anglické a francouzské revoluce se stávala sociální politika moderní a její pojetí bylo liberální, díky čemuž byl podporován rozvoj solidarity mezi občany – princip vzájemnosti. V novověku (konec 18.století a začátek 19.století) díky industrializaci (vývoj průmyslu) a urbanizaci (koncentrace obyvatelstva do měst) vzniká dělnická třída a dochází k nárůstu sociálních problémů.²⁹ Pracovní opatření, které byly vytvořeny v 19.století byly významnou událostí. Například v Anglii a Francii byly založeny domovy pro osoby bez práce. Zákon na ochranu práce byl vydán v roce 1802 a zakazoval práci dětem delší než 12 hodin. V této době je pro stát charakteristické úsilí o to, aby se zaměstnavatel začal starat o bezpečnost a hygienu na pracovištích. Nejhlavnější akt tohoto století však byl počátek sociálního pojištění.³⁰

Ve druhé vývojové etapě byla nejdůležitější pomoc velkým skupinám obyvatelstva, které to samy nedokázaly. Začaly vznikat nové sociální instituce, ústavy a zařízení, jakými byly azylové domy, špitály, sirotčince, opatrovny, starobince či ústavy pro zdravotně postižené. Otto von Bismarck (1815-1898) byl nejvýznamnější reformátor Novověku, který měl zásluhu na přijetí důležitých sociálních opatření na přelomu 19.-20. století. Byl členem konzervativní politiky.³¹ Tato změna se dotkla především pracujících a dělníků, jelikož pro ně byla například nemoc velmi nelehkým obdobím. Díky nízkému platu bylo nemožné opatřit úspory a uživit sebe i rodinu. Tento fakt vedl v roce 1883 ke vzniku povinného nemocenského pojištění. Hned na to byl vytvořen zákon o úrazovém pojištění a poté zákon o pojištění pro případ invalidity a stáří. Poté vzniklo i důchodové pojištění, které v dnešní sociální politice zaujímá důležité místo.³²

²⁸ KREBS, Vojtěch a kol. Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4, s. 153-154.

²⁹ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 28.

³⁰ KREBS, Vojtěch a kol. Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4, s. 154.

³¹ KNAUSOVÁ, Ivana. *Kapitoly z historie sociální politiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2865-9, s. 31-32.

³² TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3, s.58.

Díky první světové válce vygradovaly některé sociální problémy a další nové vytvořila. Jedním z klíčových byly nové nemoci, malé množství pracovních míst, ubytování apod. Nejrozšířenější skupina, která potřebovala pomoc byli veteráni, invalidé či pozůstalí po válce. V této době začaly vznikat různé dobrovolnické organizace a spolky.³³

Období po skončení druhé světové války bylo charakteristické sociální přestavbou (1945–1962). Roku 1948 vyšla Všeobecná deklarace lidských práv OSN. Můžeme zde nalézt články o tom, že každý občan má právo na práci a sociální zabezpečení. Byl zde kladen důraz na rozvoj škol, zaměstnanosti, rozvoj zdravotnictví, příspěvky na bydlení a jiné. V tomto období vznikl princip ochrany od kolébky až do hrobu, tedy po celý lidský život. Poté následovala sociální expanze (1962-1973). Zde byl hlavní pilíř hospodářský růst a rozvoj životní úrovně.³⁴

„Po nástupu komunistické strany do čela státu byly postupně zrušeny všechny sociální instituce, provozované do té doby v rámci církví či náboženských společností. Stát na sebe vzal organizaci, financování a vykonávání veškeré sociální péče o obyvatele. Byl to postoj pro občany na první pohled velkorysý, byl však extrémně ekonomicky náročný. Vedl ke společensko-hospodářskému propadu. Další skutečností se stala ztráta solidarity mezi lidmi, absence pocitu spoluzodpovědnosti za bližního a očekávání občanů, že se stát o vše postará.“³⁵

Toto vše vedlo ke stagnaci (70.léta 20.století), kdy se sociální stát potýká s fiskální krizí. Ve světě probíhala ropná a potravinová krize, které tento nárůst výdajů nepomohl. Dosud jsme tuto krizi nepřekonali. Poté se jednalo o rekonceptualizaci (od roku 1980 dodnes), zde je kladen důraz na redukci sociálních programů. Velkým problémem je totiž udržitelnost veřejných financí. Solidarita se v dnešní době vytrácí ve společnosti a ubývá obyvatel, které jsou ekonomicky aktivní.³⁶

³³ TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5, S.211.

³⁴ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 29-30.

³⁵ KNAUSOVÁ, Ivana. *Kapitoly z historie sociální politiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2865-9, s. 44.

³⁶ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 30.

1.4. Solidarita v oblastech sociální politiky

„Cílem sociální politiky je reagovat na sociální rizika (negativní důsledky) a eliminovat sociální tvrdosti, které doprovázejí fungování tržních mechanismů, jako jsou nezaměstnanost a chudoba.“³⁷ Z tohoto vyplývá, že je solidarita úzce spjata právě se sociální politikou, jelikož její uplatnění najdeme v několika oborech této politiky. Podstatou sociální politiky je spolupráce jedinců v organizaci, která se nazývá sociální management. Tento management řeší problémy či situace v životě člověka, které není schopen sám řešit. Posláním sociální politiky lze nazvat jako vytváření důstojných životních podmínek jedinců a zajištění stejných příležitostí pro všechny, bez rozdílu. Jedná se o zajištění rovných příležitostí v oblasti vzdělávací politiky, bytové politiky, pracovních příležitostí, zdravotní péče, jistoty dostatečného minimálního příjmu, který je určován podle různých druhů sociálních situací.³⁸

Mezi objekty sociální politiky patří *chudí*, kteří nejsou schopni sami uspět na trhu práce a museli by tedy čelit sociálnímu vyloučení. Dále do této politiky patří pracující, kdy je hlavním cílem jedinci poskytnout systém sociálního pojištění. V průběhu života může člověk čelit ztrátě práce, proto je hlavním cílem náhrada tohoto příjmu. Posledním objektem jsou občané, kdy je podstatným rysem uplatňování rovnosti ke vzdělávání, zdravotní péči a sociálnímu bydlení. Díky britskému sociologovi Marshallovi (1950) byly tedy do lidských práv zahrnuty i práva sociální.³⁹ Následně bych chtěla zmínit nějaké obory, ve kterých lze nalézt fenomén solidarity.

1.4.1. Zdravotní politika

Stát je jedním z nejdůležitějších aktérů v systému zdravotní péče. Stanovuje zákony a vyhlášky a ty jsou závazné pro všechny subjekty, jež poskytují zdravotní péči. V evropské sociální listině je obsaženo právo na zdraví, které stát deklaruje v Listině základních práv a svobod. Zdravím rozumíme celkovou tělesnou, duševní a sociální

³⁷ POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-01-X, s.245.

³⁸ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 49.

³⁹ KREBS V., J. DURDISOVÁ, O. POLÁKOVÁ, J. ŽIŽKOVÁ: *Sociální politika*. Praha: CODEX Bohemia. 1997. ISBN 80-85963-33-7, s.102.

rovnováhu, kterou dosáhneme pouze souhrou v působení vzájemnosti mezi organismem a prostředím.⁴⁰ Patří sem například děti, mladiství, budoucí matky a dosud nenarozené děti, senioři a také skupiny občanů, které mají určitou lékařskou diagnózu. V rámci této politiky stát postupuje spíše preventivně, kdy se snaží předcházet zdravotním komplikacím jedince a tím snížit a ušetřit finance. I zde hraje důležitou roli solidarita.⁴¹

Jedním z podstatných oborů sociální politiky je tedy zdravotní politika, jelikož zdraví obyvatelstva je velmi důležité. Zdraví populace jedním z nezbytných dispozic pro stav úrovně pracovní síly. Znamená to tedy, že starost o zdravotní stav populace je determinující pro rozsah výdajů ve zdravotnictví v budoucím čase.

„Vedle státu se na zdravotní politice podílejí ostatní státní a nestátní subjekty, které vyvíjejí své aktivity v rámci odvětví zdravotnictví (zdravotní pojišťovny, komory, asociace, zdravotnická zařízení, nadace apod.), ale i takové subjekty, jejichž hlavní činnost leží mimo rámec odvětví zdravotnictví (obce, podnikatelé, zaměstnavatelé, občanské iniciativy, občané, rodiny apod.).“⁴²

1.4.2. Sociální zabezpečení

Právo na sociální bezpečnost lze nazvat, jako jeden z velkých výdobytků 20.století. Díky neodpovědnosti lidí a snaze donutit občany, aby se o sebe staraly během výdělečné činnosti odkládáním části spotřeby, vyšla právě z této myšlenky podstata sociálního zabezpečení. Cílem bylo také omezit solidaritu pouze na jedince, kteří nejsou schopni se o sebe takto postarat. Stát je tedy odpovědný, aby zajistil občanům důstojný a svobodný rozvoj osobnosti. Sociální pomoc se řídí myšlenkou solidarity a především subsidiarity, neboť je poskytována až tehdy, nemůže – li jedinec sám (nebo s pomocí rodiny) uspokojovat své základní životní potřeby z důvodu nedostatečných prostředků. Toto právo je obsaženo v úmluvách Mezinárodní organizace práce.⁴³

⁴⁰ ARNOLDOVÁ, Anna. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*: I. část. 2., rozšířené vydání. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0728-X, s.54.

⁴¹ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 171.

⁴² KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4, s. 336.

⁴³ TOMEŠ, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5, s.59.

„Sociální zabezpečení jako součást sociální politiky a jako prostředek uskutečňování jejich úkolů a cílů můžeme potom obecně chápat jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím lze předcházet sociálním událostem občanů a zmírňovat a odstraňovat jejich následky.“⁴⁴

Dle V.Krebse (2017) se reforma sociálního systému v České republice opírá o tři vzájemně propojené pilíře.⁴⁵

Prvním pilířem je sociální pojištění. Toto pojištění řeší situace, na které se může jedinec připravit díky odkládání části finančních prostředků k řešení budoucí sociální okolnosti. Jak už jsem zmínila, lze sem zařadit třeba ztrátu zaměstnání (pojištění v nezaměstnanosti), ztrátu zdraví (zdravotní pojištění), krátkodobou ztrátu pracovní neschopnosti (důchodové pojištění), ztrátu výdělečné činnosti kvůli pracovnímu úrazu nebo nemoci z povolání (úrazové pojištění). Lze tedy říci, že se jedná jak o krátkodobou ztrátu neschopnosti, tak i o dlouhodobé sociální události mezi které patří například stáří, invalidita, ovdovění či osíření.⁴⁶

Druhým pilířem je státní sociální podpora. Ta podporuje především rodiny, hlavně ty rodiny, které mají děti. Zde probíhá celospolečenská solidarita a ta je financována pomocí státního rozpočtu – daní. Solidarita zde probíhá od bezdětných rodin k rodinám, které děti mají. Dále zde probíhá solidarita od rodin s vyššími příjmy do rodin s příjmy nízkými.⁴⁷ Nárok na dávky a výpočet konkrétních dávek SSP se používá částky životního minima dle zákona č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.⁴⁸ Jde především o řešení situací, jako je mateřství, výchova dítěte, péče o zdravotně postiženou osobu, sociálně právní ochrana rodiny a dítěte a sociální prevence před patologickými jevy.

⁴⁴ BĚLINA, Miroslav. *Československé právo sociálního zabezpečení*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s.87.

⁴⁵ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4, s. 190.

⁴⁶ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9, s. 9-10.

⁴⁷ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 105.

⁴⁸ *Sociální zabezpečení: státní sociální podpora, dávky pro osoby se zdravotním postižením, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum : redakční uzávěrka* .. Ostrava: Sagit, 1993. ÚZ. ISBN 978-80-7488-341-5, s. 221.

Sociální podpora je tedy prostředek sociálního přerozdělování.⁴⁹ Myslím si však, že této formy se nejvíce zneužívá. Díky mé praxi na OSPOD (Oddělení sociálně-právní ochrany dětí a prevence) v Šumperku jsem byla svědkem, kdy rodiče bez známek nezpůsobilosti k práci neměli snahu o znovu začlenění mezi pracující osoby a dávky sociální podpory pobírali. S tímto způsobem vyplácení nemohu souhlasit, pokud zcela zdraví jedinec spíše nechce než nemůže se svou situací něco dělat.

Třetím pilířem je sociální pomoc. Jedná se o jedince, kteří nemají dostatek hmotných prostředků a kteří nejsou schopni tuto situaci sami řešit ani za pomoci rodiny. Zde mohu zmínit, že se jedná o nemohoucnost jak fyzickou, tak duševní (alkoholizmus, drogy) nebo kombinací obojího. Tuto pomoc lze nazvat jako pomoc jedinci vrátit se do stavu suverenity. V tomto systému se jako v jediném testuje příjmová a majetková situace občana.⁵⁰ V tomto případě mluvíme o občanech, kteří se ocitli v hmotné nouzi, sociální nouzi, v ohrožení práv nebo v hrozbě těchto situací. Nástroje této sociální pomoci jsou sociální poradenství, prevence sociálně patologických jevů, sociálně právní ochrana, systém pomoci v hmotné nouzi a určité sociální služby.⁵¹

1.4.3. Rodinná politika

Rodina nejstarší a základní jednotkou společnosti. Proto je tedy ve všech zemích předmětem zvláštní podpory prostřednictvím rodinné politiky. V moderní politice lze za rodinu označit buď společně bydlící a hospodařící manželé nebo partnery s dítětem nebo bez dětí nebo jednoho rodiče s dítětem nebo dětmi.

„V zásadě je hlavním cílem rodinné politiky v moderních státech zmírňování narůstajících nákladů rodin při opatrování mladé generace realizací principu především sociální garance. Používanými nástroji k dosažení těchto cílů pak jsou především přímé peněžní transakce a nepřímé poskytování veřejných statků, finanční pomoci, slev a výhod.“⁵²

⁴⁹ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9, s. 10.

⁵⁰ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 109.

⁵¹ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9, s. 11-12.

⁵² KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4, s. 378.

Opatření rodinné politiky jsou zaměřena hlavně na mateřství, rodičovství a rodinu, výchovu a výživu dětí, ochranu dětí a žen v rodině i mimo ni a pomoc při ztrátě živitele. Díky tomuto přístupu lze zaručit nové generace, které se mohou podílet na sociální politice v budoucnu. Z toho vyplývá, že základní cíl je umožnit lidem vlastní život a realizaci svých rodičovských záměrů. Dále také možnost vytvořit pro rodiče příhodné podmínky pro skloubení pracovních nároků s nároky o péči o nezaopatřené děti a nesoběstačné členy rodiny. V tomto případě je velmi důležité dbát ohled na individualitu každé rodiny a její potřeby.⁵³

Mezi další cíle rodinné politiky patří výchova k partnerství, manželství a rodičovství, dále koncepce a rozvoj rodinné politiky, ochrana svobodného a všestranného rozvoje člověka a také zlepšování životních podmínek pro optimální rozvoj dětí v rodině. Lze odvodit, že se tato politika snaží zmírnit handicapy dětí, které vyrůstají v neúplných rodinách či v ekonomicky a sociálně slabých rodinách. Zde se zvyšuje jejich šance v oblasti vzdělávání, uplatnění na trhu práce a také to, aby se ve společnosti co nejméně lišili od jejich vrstevníků.⁵⁴

„Rodinná politika je realizována na principu sociální solidarity, sociální spravedlnosti a sociální garance.“⁵⁵

1.4.4. Politika bydlení

Bydlení vytváří prostor pro rodinný život a ostatní lidské i mezilidské aktivity a také stanovuje významné hodnoty mezi které patří zdraví, vzdělávání a práce. Mohu tvrdit, že je to jedna ze základních a nejvýznamnějších lidských potřeb. Bydlení by se mělo stávat pro každého jedince zázemím, kde se uskutečňuje soužití generací, výchova dětí, utváří nám také kvality rodinného života a partnerských vztahů. V dnešní době se však bydlení a jeho pořízení stává pro mnohé jedince problémem.

Solidarita v této politice spočívá ve snaze zvyšovat finanční dostupnost bydlení pro obyvatelstvo a zajištění dostupných a hodnotných bytových podmínek. Mezi nástroje politiky bydlení patří individuální hmotná podpora, příspěvky na bydlení (závislost na celkovém příjmu

⁵³ MAREŠ, Petr a Tomáš POTOČNÝ, ed. *Modernizace a česká rodina: Modernization and the Czech family: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Barrister & Principal, 2003. Sociální studia. ISBN 80-86598-61-6, s.162.

⁵⁴ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 142.

⁵⁵ KNAUSOVÁ, Ivana. *Kapitoly z historie sociální politiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2865-9, s.60.

domácnosti), daňové úlevy a podobně.⁵⁶ Dále bych chtěla uvést několik systému rodinné politiky:

Liberální systém

Tento systém vychází především ze soběstačnosti, svobody a rovných podmínek a šancí pro zabezpečení bydlení. Negativní faktor představuje, že rodiny s nízkými příjmy nejsou schopny v tomto systému zaopatřit a uspokojit podmínky bydlení, a naopak pozitivní spočívá v tom, že rodiny s vysokými příjmy mohou bydlet podle svých představ.⁵⁷ Myslím si tedy, že je zde vysoká míra nerovnosti v přístupu k bydlení.

Systém korporativní

Zde se nejvíce uplatňuje solidarita subsidiarita. Klíčovým přístupem je spolupráce jedinců navzájem organizovaných skupin, organizací, komunit i celého státu. Díky tomuto systému je využíváno takzvaně soukromých zdrojů, dotací a podpor založených právě na solidaritě státu, obcí, družstev a neziskových nestátních organizací. Lze vycházet tedy z toho, že nezáleží jen na zásluhovosti u jedince, nýbrž z jeho příjmových možností. Vznikají zde vyšší nároky než u předchozího systému.⁵⁸

Systém univerzalistický

Solidarita je zde založena na zajištění bydlení z veřejných zdrojů. Jedná se tedy o solidaritu celospolečenskou. Primární roli má stát, který se podílí na výstavbě finančně nenákladných bytů a zároveň přebírá část nákladů spojených s provozem. Zde je bydlení chápáno jako veřejná sociální služba. Patří sem sociální bydlení, které vlastní obce nebo stát a je určeno sociálně potřebným skupinám obyvatelstva.⁵⁹

„Téměř v každé zemi EU najdeme sektor nájemního bydlení, nazývaný sociální bydlení (3% Španělsko, do 40% Nizozemí z celkového bytového fondu). V rámci ČR je zhruba 1/3 bytového fondu, která má status sociálního bydlení.“⁶⁰

⁵⁶ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 153.

⁵⁷ TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-, s.135.

⁵⁸ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4, s. 403.

⁵⁹ DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2, s. 155.

⁶⁰ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4, s. 382.

1.4.5. Politika vzdělávání

Politika vzdělávání má pro společnost zásadní význam díky jejímu působení v oblasti ekonomické, dále také vytváří sociální strukturu společnosti, ovlivňuje hodnoty lidí a je důležitou hodnotou pro společnost i každého jedince. Mohu usoudit, že tato politika je zakotvená v národní historické tradici.

Povinností státu je zajistit podmínky pro vzdělávání, díky čemuž je financování vzdělávání poskytováno převážně z veřejných zdrojů. V České republice úpravu vzdělání najdeme ve školských zákonech a Listině základních práv a svobod.⁶¹

„Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základní a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.“⁶²

Pokud je vzdělání povinné, musí být tedy i bezplatné, jelikož ve společnosti se některé rodiny potýkají s finančními problémy a děti z těchto rodin by nemohli plnit ani povinnou školní docházku. Vyšší vzdělávání závisí na dalších předpokladech, jakými jsou genetická vybavení člověka, schopnosti, ale právě i rodinné zázemí a jiné.

2 Sociální solidarita

V dnešní době čelíme mnoha úskalím, s kterými každý jedinec bojuje. Dnešní veřejná sociální politika zhoršuje principy povinné sociální solidarity a nevyváženými spořicími zásahy ohrožuje určité skupiny populace sociálním vyloučením. Dle mého názoru je tedy velmi podstatné se zabývat otázkami sociální solidarity ve všech směrech.

„Základem solidarity je svědomí a popudem k jeho probuzení je volání o pomoc člověka, kterého zranil jiný člověk. Solidarita vytváří zvláštní mezilidské vazby: člověk se spojuje s druhým člověkem k ochraně toho, kdo potřebuje ochranu. Já jsem s tebou, ty jsi se mnou, jsme spolu – pro něho. Co je tu první? Je první “my“ nebo “pro něho“? Společenství solidarity se liší od mnoha jiných společenství tím, že v ní stojí na prvním místě “pro něho“ a “my“

⁶¹ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4, s. 383.

⁶² TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5, s.205.

přistupuje teprve potom. Nejprve je zraněný a jeho volání, pak se ozve svědomí, které je s to slyšet a pochopit ono volání.“⁶³

Dle mého názoru v posledních desetiletích převládá u většiny jedinců narůstající individualismus, díky kterému dochází ke ztrátě solidarity a hodnotových uspořádání v globální i lokální společnosti.

2.1. Povinná sociální solidarita

Sociální stát tedy můžeme nazvat jako plod evropského historického vývoje veřejně organizované solidarity. Je tedy odpovědí na mezinárodně uznané právo občanů na životní minimum. Považujeme ho jako jistotu a garanci za lidská práva občanů, za které se zaručují národní a mezinárodní úmluvy. Solidarita se tedy prolíná prakticky všemi sociálními úmluvami.⁶⁴

Povinná sociální solidarita neodmyslitelně patří do systému sociálního zabezpečení. Zde probíhá solidarita zdravých s nemocnými, mladých se starými (tj. mezigenerační solidarita), solidarita zaměstnaných s nezaměstnanými a solidarita vysokopříjmových jedinců s těmi, kteří buď nemají žádné příjmy nebo jsou jejich příjmy velmi malé.⁶⁵

2.1.1. Pojetí

Změna vztahu mezi státem a občany vedla k vytvoření produktu povinné sociální solidarity. Lze říci, že cílí ke zmírnění následků sociálních událostí, které ohrožují sociální začlenění vyvolané riziky. Je tedy prostředkem výrazné sociální ochrany. Povinná sociální solidarita vychází z obecné souhry v zájmu společného podílení na hospodářských ztrátách způsobených sociálními událostmi.⁶⁶

⁶³ TISCHNER, Józef. *Etika Solidarity*. Mnichov: Opus bonum, 1985. Principy nové naděje, s.10-11.

⁶⁴ TOMEŠ, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5, s.13-14.

⁶⁵ KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. Praha: TRITON, 2009. ISBN 978-80-7387-346-2, s.45.

⁶⁶ TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3, s.56.

„Naopak od dobrovolné solidarity nezahrnuje filantropii, charitu a jiné formy humanitního chování, protože tyto nevycházejí ze stejných paradigmat jako solidarita – ze vzájemnosti a rovnosti účastníků. Filantropický či humanistický vztah mezi dárce a obdarovaným není ani vzájemný, ani rovný ve smyslu rovnocenného postavení v tomto vztahu; dárce, který se dostane do nesnází, nemůže očekávat podobnou reakci obdarovaného.“⁶⁷

Lze tedy říci, že povinná sociální solidarita je pro stát jakási povinnost zabezpečit pro své příslušníky jejich přirozená a neopomenutelná lidská práva, která jsou vyhlášena ústavou a schválená mezinárodními úmluvami. Tato povinnost vyplývá především ze sociálního práva na důstojný život. Dále vyplývá z uznaných jednotlivých práv občanů, s kterými se setkáváme v demokratické společnosti. Dále vychází z tradice vzájemnosti z křesťanství a je v přímém rozporu s kolektivismem, s kterým se setkáváme v autokratických systémech.⁶⁸

V Evropském kontextu lze formulovat zásady na úrovni evropského sociálního modelu:

- důstojnost,
- svoboda,
- rovnost v právech,
- solidarita,
- občanská participace.⁶⁹

2.2. Dobrovolná solidarita

Dobrovolná solidarita, také spontánní a účelová, zahrnuje pomoc oporu druhému člověku, dobrovolnictví, filantropii a humanitární pomoc lidem v nouzi. Vychází tedy z potřeby, která je všem lidem přirozená, a to je se bránit.⁷⁰

⁶⁷ TOMEŠ, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5, s.42.

⁶⁸ Tamtéž, s.43.

⁶⁹ VOJTÍŠEK, Petr. *Princip solidarity ve financování služeb sociální péče*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3709-9, s.50.

⁷⁰ TOMEŠ, Igor a Kateřina ŠÁMALOVÁ. *Sociální souvislosti aktivního stáří*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3612-2, s.10.

2.2.1. Dobrovolnictví

Dobrovolnictví nelze brát jako oběť, ale slouží jako druh přirozeného vyjádření občanské zralosti. Přináší radost tomu, kdo se dobrovolníkem stane, ale také pomoc tomu, který ji potřebuje. V Evropě se dobrovolnictví odvíjí od církevní charitativní pomoci a spolkových hnutí, které se vytvořili v době průmyslového rozvoje.⁷¹

Dobrovolnictví můžeme považovat jako občanskou mravnost, která je neodmyslitelnou součástí lidského života. Definice dobrovolnictví je velmi problematická. Pojem „pomoc občanům“ můžeme použít pro dobrovolné činnosti, které se primárně zaměřují na rodiny, příbuzné nebo sousedy. Dobrovolné činnosti obvykle prováděné v okolních komunitách, jako jsou vesnice, farnosti, sportovní kluby aj. se nazývají dobrovolné vzájemné výhody. Není snadné určit hranici mezi těmito dvěma, obě mají určitou spontánnost a finanční schopnost. Dobrovolnická služba ve veřejném zájmu je základem pro založení neziskových organizací, které pořádá dobrovolnické centrum. Místa zaměstnání pro dobrovolnickou práci ve veřejném zájmu jsou převážně nevládní neziskové organizace. Je to pravidelný a spolehlivý zdroj pomoci organizacím, které spolupracují s dobrovolníky, a je to také nová zkušenost a příležitost pro růst konkrétního dobrovolníka.⁷² Dobrovolnictví lze proto definovat jako volně vybranou činnost, která poskytuje pomoc ostatním, za kterou nedáváme žádné odměny. Nejedná se o oběť, ale o přirozený projev občanské zralosti. Přináší nejen pomoc lidem, kteří ji potřebují, ale také přináší dobrovolníkům smysl, nové zkušenosti a dovednosti a obohacuje mezilidské vztahy organizace.

2.2.2. Neziskové organizace

České právo přímo neupravuje definici neziskových organizací, pojem je odvozen od anglického „non-profit organization“, což doslova znamená „neziskové organizace“. Tento překlad není zcela správný a neziskové organizace z něj mohou těžit, ale nepoužívá se k rozdělení mezi zakladatele, akcionáře a manažery, ale používá se hlavně k reorganizaci, organizaci a rozvoji. To je jedna z hlavních charakteristik neziskových organizací. Většina neziskových organizací je navíc nezávislá na státu. Jejich hlavní činností je poskytovat pomoc

⁷¹ GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3379-1, s.63-64.

⁷² TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, s. 37.

a podporu v různých oblastech lidského života, která se vyznačuje dobrou vůlí, snahou a ochotou pomáhat druhým.⁷³ Jedná se obvykle o organizace, které se starají o společnost, poskytují pomoc osobám se zdravotním postižením a etnickým menšinám a jsou to neziskové organizace zabývající se ochranou životního prostředí, kulturou, kulturními památkami atd.

Neziskové organizace mají soukromý charakter, jsou tedy oddělené od vnitrostátních správních orgánů v rámci organizace a základní struktura neziskových organizací je v zásadě soukromá. Neziskové organizace nepodléhají správě agentur státní správy. To však neznamená, že nemohou získat silnou podporu státu. Nerozdělují zisky, což znamená, že neziskové organizace nebudou rozdělovat zisky mezi managementem a vlastníky organizace. Přestože mohou dosáhnout zisku, musí být znovu zavedeni do operací a operací organizace. Z tohoto pohledu se jedná o soukromé organizace, které se primárně nepoužívají k zisku. Neziskové organizace jsou autonomní. Mají schopnost plně kontrolovat a řídit své činnosti a funkce. Neziskové organizace nepodléhají vnější kontrole, ale mají svá vlastní pravidla vnitřní správy. Jsou dobrovolné, včetně části dobrovolných činností, ve formě účasti na určitých činnostech nebo účasti na řízení organizace. To však neznamená, že příjem organizace bude pocházet pouze z dobrovolných příspěvků, nebo že zaměstnanec musí být především dobrovolníkem.⁷⁴

⁷³ NEZISKOVKY-Zákony pro NNO Legislativa Fakta o NNO. NEZISKOVKY - [online]. Dostupné z: https://www.neziskovky.cz/clanky/511_559/fakta_legislativa/.

⁷⁴ HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. ISBN 978-80-210-5651-0, s. 11.

PRAKTICKÁ ČÁST

3. Metodologie výzkumného šetření

V další části mé práce se zaměřuji na výzkumné šetření, které jsem prováděla v okolí svého bydliště, tedy na Šumpersku. Jednalo se o kvantitativní metodu, tudíž jsem použila dotazníkové šetření. K mému tématu mi přišla nejlepší volba právě tohoto šetření, jelikož jsem potřebovala mít větší dosah respondentů.

Žijeme ve společnosti, kde se potřeba solidarity stále více zvyšuje. Dle mého názoru se v této moderní době můžeme setkat s obrovskou škálou solidárních forem pomoci. Ať už se jedná o dobrovolnickou činnost, sbírky, charitu, neziskové organizace, dárcovství krve, sbírky oblečení a potravin, či jiné formy solidární pomoci, vždy zde existuje jeden hlavní důvod. Tím důvodem je ochota společnosti pomáhat právě lidem v tíživé životní společnosti.

Díky této škále pomoci, které je v dnešní době tolik mě zajímalo, jak se na to dívá česká společnost a taky jakým způsobem se zapojuje. Zapojují se jedinci v dané lokalitě do solidární pomoci? Vědí vůbec, jak mohou pomoci a kde? Znají ve svém okolí neziskové organizace? Jakým způsobem by si poradili v tíživé situaci oni a na koho se obrátit? Jak solidární pomoc vnímají rozdílné věkové kategorie a záleží taky na vzdělání a příjmu? Všechny tyto otázky jsem se snažila ve své praktické části objasnit.

3.1. Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem mého šetření bylo zjistit, jak Češi, konkrétně na Šumpersku, vnímají solidaritu ve společnosti a jak se do solidární pomoci zapojují a jestli vůbec se do ní zapojují.

Dalším cílem bylo zjistit, jestli je pro respondenty pojem solidarita známý a co si pod tímto pojmem představí, jelikož každý člověk vnímá solidaritu jiným způsobem. Dále mě zajímalo, jak často se daný jedinec zapojuje do nejjednodušších a nejpřístupnějších forem pomoci druhým. I pouhé darování krve lze vnímat jako solidaritu, proto mě tedy zajímalo, jak často se respondenti daných aktivit účastní. Dalším cílem bylo zjistit, z jakých zdrojů se dozvídají o formách solidární pomoci a také na koho by se obrátili, pokud by jejich životní situace nebyla zvládnutelná bez pomoci jiných. V poslední řadě cílem bylo zjistit, jak se liší jednotlivé věkové kategorie při solidární pomoci.

3.2. Hypotézy a jejich stanovení

Pokud se snažíme zjistit vědecky zdůvodněný předpoklad o dosud neznámé skutečnosti, mluvíme tedy o hypotézách. Tyto hypotézy musí být vědecky ověřitelné, a proto je musíme správně formulovat.⁷⁵

H1: Populace ve starší věkové kategorií (více než 60 let) se zapojuje do dobrovolnické činnosti více než střední (30 až 60 let) a mladší (méně než 30 let) věková kategorie.

Tuto hypotézu jsem si stanovila především z důvodu, že si myslím, že jedinci ve starší věkové kategorii jsou více aktivnější v dobrovolnické činnosti, jelikož mladší a střední věková kategorie tolik nevnímá potřebu solidarity.

H2: Populace v daném regionu při živelné katastrofě více sleduje média, než poskytuje finanční dar.

Zde vycházím z faktu, že většina naší populace spíše sleduje katastrofy z různých zdrojů, než aby se sami zapojili a poskytli spíše finanční dar, což si myslím, že není správné řešení, pokud nám v tom vyložene nebrání finance.

H3: Ženy na mateřské dovolené posílají více DMS než ženy, které jsou zaměstnané.

Dle mého názoru ženy na mateřské dovolené, které tráví většinu času doma spíše posílají dárcovské DMS než ženy, které jsou zaměstnané a jejich nabitý harmonogram jim nedovoluje sledovat dění v TV či na internetu v množství, jako právě ženám na mateřské dovolené.

H4: Populace v daném regionu se dozví o solidární pomoci spíše z TV než z novin či časopisů.

U této hypotézy předpokládám, že většina respondentů spíše sleduje zprávy v TV, než si přečte noviny nebo časopis, jelikož televize je v této době nejdostupnější zdroj informací. Stačí nám kliknout na tlačítko ovladače a víme, co se právě děje.

⁷⁵ Informační systém [online]. Copyright ©9 [cit. 22.06.2020]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/econ/jaro2012/MPH_MVPS/um/32149858/32149919/41Metodologie_vedeckovyzkumne_cinnosti.pdf, s.19.

3.3. Charakteristika výzkumného souboru

Toto výzkumné šetření bylo zaměřeno na všechny jedince bez rozdílu pohlaví či věku. Dotazníkové šetření probíhalo pravděpodobnostním výběrem, tedy šance všech členů populace (základního souboru) byla stejná. Konkrétně se jednalo o stratifikovaný výběr. Tento postup jsem zvolila proto, že daný výběr pracuje s populací rozdělenou do podskupin podle mnou zvolených znaků tak, aby měl souvislost s měřenými atributy. Tento výběr lze využít tedy u kladení otázek, u kterých jsem předpokládala různé odpovědi od odlišných věkových kategorií, vzdělání nebo pohlaví. Zde respondenti uváděli jejich věk nebo také dosažené vzdělání.

Výzkumný vzorek se skládá ze 126 žen a 101 mužů a z toho 99 respondentům je méně než 30 let, 93 respondentům 30-60 let a 35 respondentům více než 60 let. Starší věková kategorie (více než 60 let) je zastoupena v menším počtu, jelikož dotazníkové šetření bylo záměrně pouze v on-line podobě. Především se jednalo o jedince ze Šumperka a blízkého okolí (Bludov, Zábřeh, Dolní Studénky, Víkřovice, Nový Malín, Sudkov aj.).

3.4. Realizace výzkumu

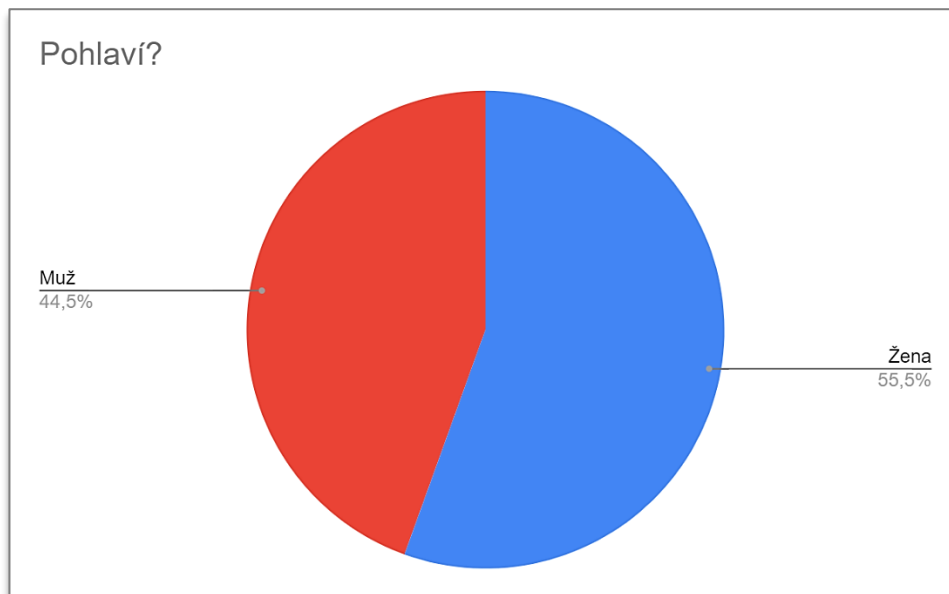
Jak už jsem zmínila výše, výzkumné šetření proběhlo formou dotazníku. Prvotně jsem si vytvořila rozdělení do podskupin, aby respondenti v dané skupině měli stejné znaky, které mají souvislost s měřením. Jednalo se především o věk, jelikož jsem zvolila tři hlavní věkové kategorie. Mladší věková kategorie (méně než 30 let), střední věková kategorie (30-60 let) a starší věková kategorie (více než 60 let). Snažila jsem se tedy o poměrné zastoupení všech věkových kategorií. Dotazníkové šetření jsem v elektronické podobě rozeslala na sociálních sítích, konkrétně Facebook a Instagram, kde jsem získala 180 odpovědí. Dále jsem šetření rozeslala pomocí e-mailu, kde se mi podařilo získat 47 odpovědí. Celkem se mi podařilo získat tedy 227 odpovědí, které jsem následně využila v mém výzkumném šetření. Sběr dat se konal od 17.1. do 28.2. 2020.

3.5. Vyhodnocení dat a interpretace

V této části si prohlédneme jednotlivé otázky v dotazníku a pomocí grafů vyhodnotíme a budeme interpretovat získaná data. Pod každý obrázek s grafem jsem umístila komentář

s přesnými daty o počtu odpovědí. Kurzívou jsou dále interpretovala můj vlastní názor a komentář.

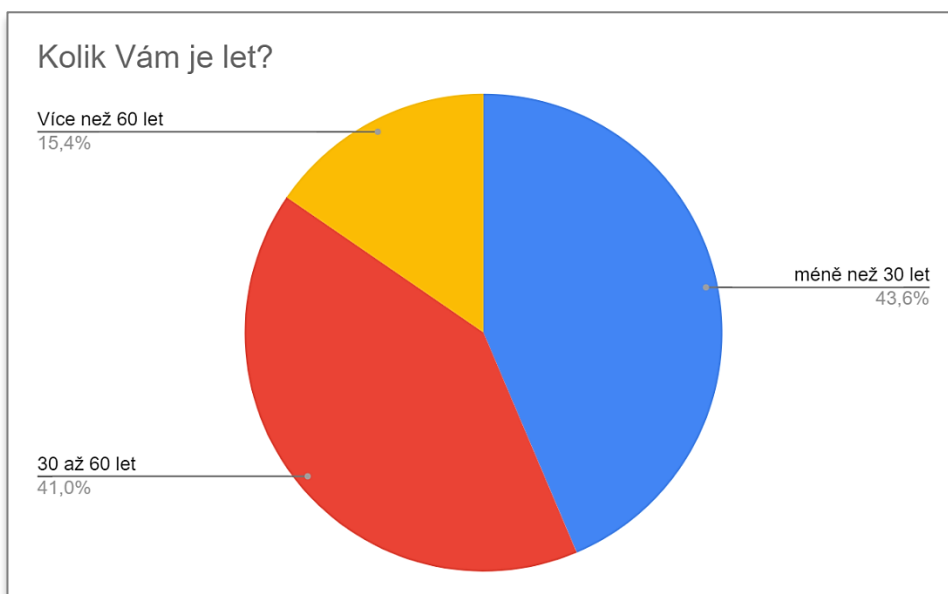
Otázka č.1

Graf 1 - Pohlaví respondentů

První otázka v dotazníku se týkala pohlaví respondentů. Z celkového počtu 227 respondentů se výzkumu účastnilo 126 (55,5 %) žen a 101 (44,5 %) mužů.

Otázka č.2

Graf 2 - Věk

Druhá otázka se týkala věku dotazovaných a rozdělení do tří základních skupin. První byla mladší věková kategorie (méně než 30let) s počtem 99 (43,6 %) respondentů, dále střední věková kategorie (30-60 let) s počtem 93 (41 %) respondentů a starší věková kategorie (více než 60let) s počtem 35 (15,4 %) respondentů.

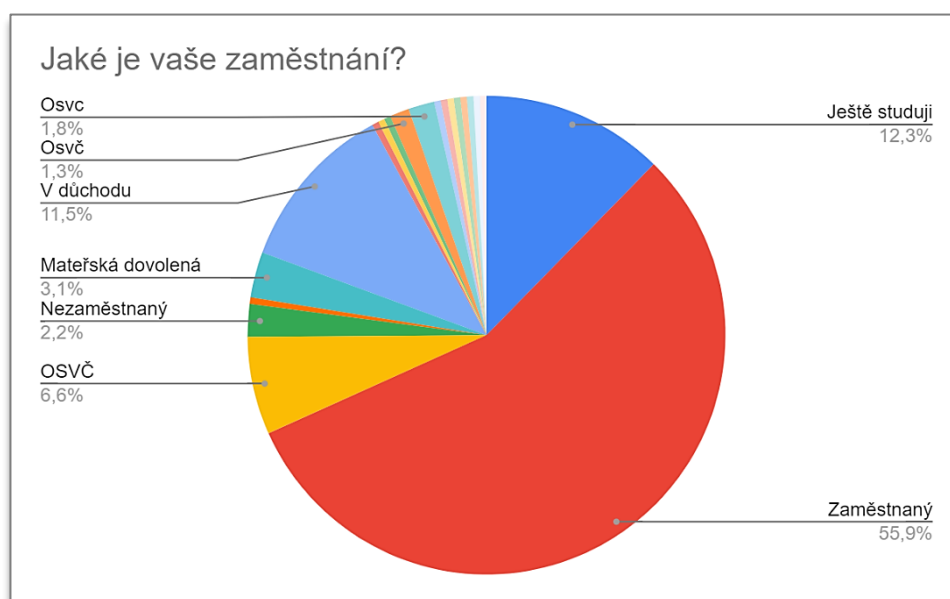
Otázka č.3

Graf 3 - Dosažené vzdělání respondentů

Třetí otázka se týkala dosaženého vzdělání respondentů. Z celkového počtu 227 respondentů je největší procento zastoupeno středoškolským vzděláním s maturitou a to se 113 (49,8 %) respondentů a dále vysokoškolské vzdělávání a to 67 (29,5 %) respondentů. Na dalším místě je učební obor, který zaujímá 36 (15,9 %) respondentů. Dále je zde vyšším odborné vzdělání zastoupeno 1 (0,4 %) respondentem. Neúplné střední vzdělání je zastoupeno 1 (0,4 %) respondentem. Překvapilo mě však základní vzdělání s 8 (3,5 %) respondenty, jelikož jsem očekávala spíše menší zastoupení vysokoškolské.

Otázka č.4

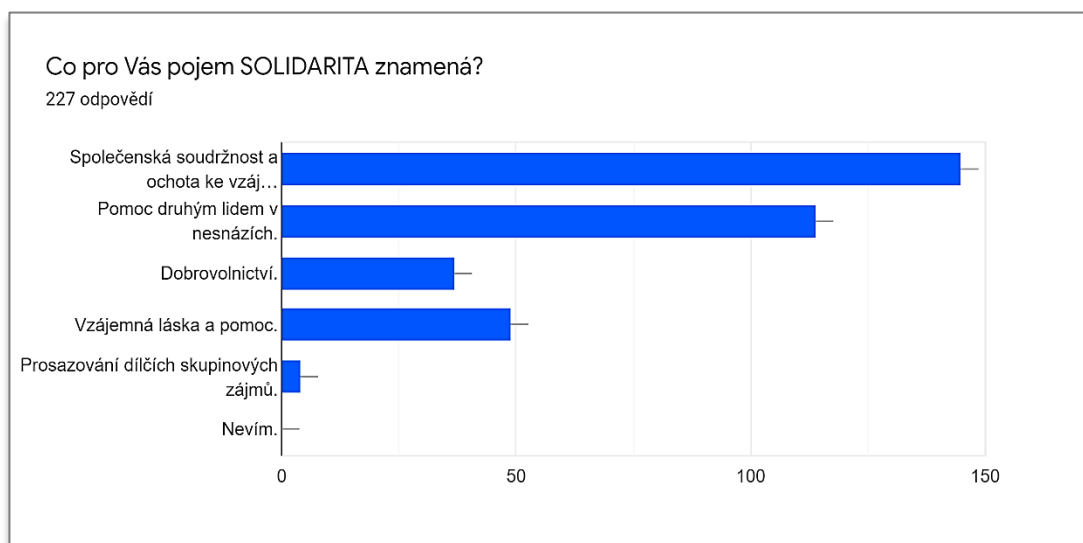
Graf 4 - Dosažené vzdělání respondentů

Čtvrtá otázka byla zaměřena na momentální stav respondenta, jestli je zaměstnaný, nezaměstnaný či na mateřské dovolené apod. Největší zastoupené procento bylo u zaměstnaných respondentů, kde jsem získala 127 (55,9 %) respondentů, dále u osob samostatně výdělečně činných a to 36 (15,86 %) respondentů a třetí největší zastoupení u studentů 28 (12,3 %) respondentů.

Bohužel jsem v této otázce nechala volné pole odpovědi a nezahrnula do škály osoby samostatně výdělečně činné, tudíž několik respondentů odpovědělo do prázdného pole odpověď OSVČ a tyto odpovědi jsem sečetla dohromady a získala počet 36 osob OSVČ.

Dále zde bylo zastoupeno 7 (3,1 %) respondentů na mateřské dovolené, dále 1 (0,4 %) respondent v invalidním důchodu, dále 1 (0,4 %) respondent na rodičovské dovolené a poslední 1 (0,4 %) respondent, který pečuje o osobu blízkou.

Otázka č.5

Graf 5 - Dosažené vzdělání respondentů

V páté otázce jsem se snažila zjistit, co pro respondenty pojem solidarita znamená a jak oni sami tedy solidaritu vnímají. Jako společenskou soudržnost a ochotu ke vzájemné pomoci solidaritu považuje 145 (63,9 %) respondentů. Za pomoc druhým lidem v nesnázích solidaritu považuje 114 (50,2 %) respondentů a jako dobrovolnictví 37 (16,3 %) respondentů. Jako vzájemnou lásku a pomoc ji považuje 49 (21,6 %) respondentů a jako prosazování dílčích zájmů 4 (1,8 %) respondentů.

Dle mého názoru solidaritu lze vystihnout skoro všemi odpověďmi. Myslím si, jako většina, že solidarita je právě sociální soudržnost a ochota ke vzájemné pomoci, dobrovolnictví i pomoc druhým v nesnázích. Cílem této otázky však bylo, aby dotazovaný měl na výběr pouze z jedné odpovědi. Tudíž jsem mohla vysledovat, k jaké variantě se daný respondent přiklání.

Otázka č.6

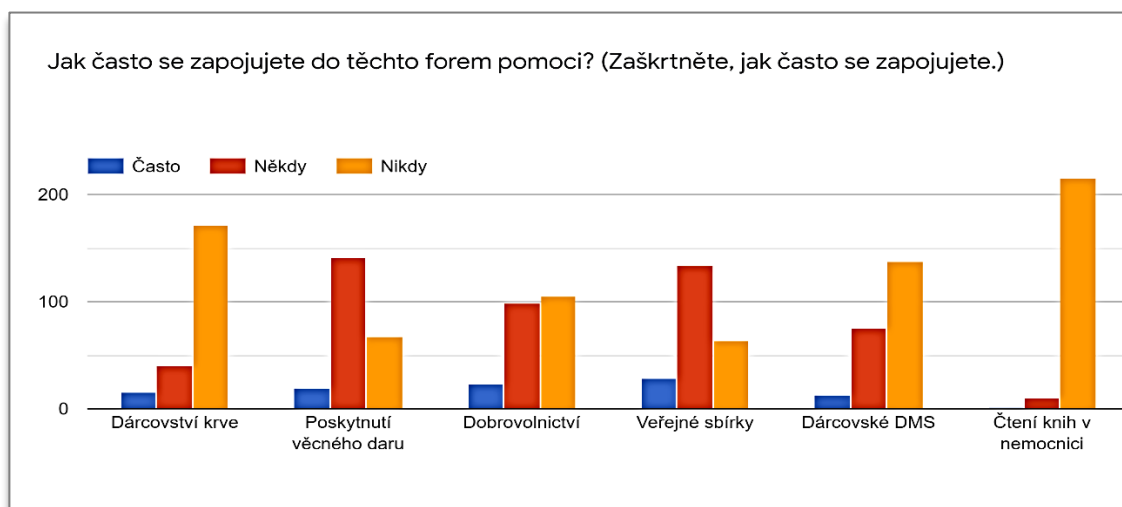

Graf 6 - Dosažené vzdělání respondentů

Šestou otázku jsem zvolila formou zcela otevřené otázky, kde respondenti měli možnost volné odpovědi, do jaké formy se zapojují. Zde jsem získala 72 (31,7 %) odpovědí respondentů. Nejčastěji zde respondenti odpovídali, že se zapojují do charity a sbírek. Respondenti v této otázce zmiňují také Nadaci Anděl, Děti dětem, Občanské sdružení Pomněnka, Člověk v tísni, občanské sdružení UNICEF, Modrý klíč Šumperk apod.

Z odpovědí respondentů vyplývá, že se 31 % z dotazovaných účastní nějaké formy solidární pomoci, ať už jsou to dobrovolnické činnosti, sbírky, příspěvky či hmotné dary. Je zde tedy patrné, že těch, kteří se zapojují do konkrétní solidární pomoci není mnoho.

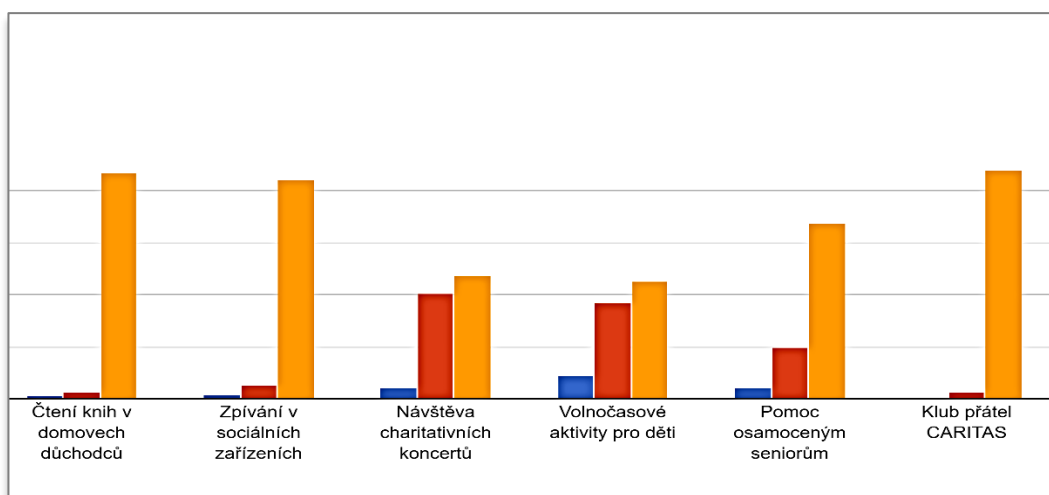
Otázka č.7

Graf 7 – Četnost zapojení 1

V otázce sedmé, jak často se respondenti zapojují do fore jsem se snažila zjistit, jak často se populace zapojuje v rámci některých forem solidární pomoci. V Grafu 7 lze vidět četnost zapojení. Do darování krve se často zapojuje 16 (7,05 %) respondentů, někdy 40 (17,62 %) a nikdy dokonce 172 (75,77 %) respondentů. Věcný dar často poskytuje 19 (8,37 %) respondentů, někdy 141 (62,11 %) respondentů a nikdy 68 (29,95 %) respondentů. Do dobrovolnictví se zapojuje často 24 (10,57 %) dotazovaných, někdy se zapojuje 99 (43,61 %) respondentů a nikdy se nezapojuje 105 (46,25 %) respondentů. Veřejných sbírek se často účastní 29 (12,77 %) dotazovaných, někdy 134 (59 %) a nikdy 64 (28,19 %) respondentů. Dále se jednalo o dárcovské DMS, kde se často zapojuje pouze 13 (5,73 %), někdy DMS posílá 76 (33,48 %) respondentů a nikdy DMS nepošle 138 (60,79 %) respondentů. Knihy v nemocnicích často nečte nikdo, někdy pouhých 11 (4,84 %) respondentů a nikdy 216 (95,15 %) dotazovaných.

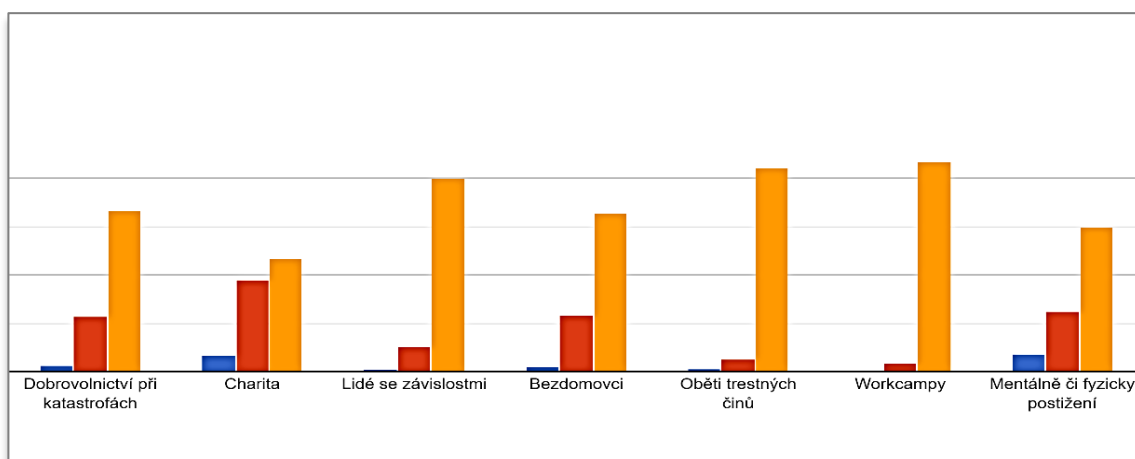
Tato část otázky mě velmi zaskočila, jelikož třeba darování krve je dle mého názoru jednou z nejjednodušších forem pomoci druhým. Co se týká dobrovolnictví, tak již bylo zmíněno v předchozí otázce, že se zde zapojuje poměrně dost jedinců. Z výsledků je patrné, že se populace tedy nejvíce účastní veřejných sbírek, dobrovolnictví a poskytování věcného daru. Dále je patrné, že se často do zmíněných forem pomoci zapojuje velmi malé procento populace.

Graf 8 – Četnost zapojení 2

V následujícím grafu jsem se zaměřila na další formy solidarity. Čtení knih v domovech důchodců často praktikují pouze 3 (1,32 %) respondenti, někdy se zapojuje 7 (3,08 %) respondentů a nikdy 217 (95,59 %) respondentů. Jako další formu účasti jsem zvolila zpívání v sociálních zařízeních, kde často zpívají 4 (1,76 %) respondenti, někdy 13 (5,73 %) respondentů a nikdy dokonce 217 (95,59 %) dotazovaných. Charitativní koncerty navštěvuje často 11 (4,84 %) dotazovaných, někdy 102 (44,93 %) dotazovaných a tyto koncerty nikdy nenavštěvuje 118 (51,98 %) dotazovaných. Dále jsem do této otázky zahrnula volnočasové aktivity pro děti, do kterých se často zapojuje 22 (9,69 %) respondentů, někdy se zapojuje 92 (40,53 %) respondentů a nikdy se do aktivit pro děti nezapojuje 113 (49,78 %) respondentů. Dále je zde pomoc osamoceným seniorům, kde se jedná třeba o jejich doprovod na úřady či pomoc při nakupování v supermarketu. Zde se často zapojuje 10 (4,40 %) respondentů, někdy seniorům pomůže 49 (21,58 %) dotazovaných a nikdy 169 (74,45 %) respondentů. V neposlední řadě jsem zmínila Klub přátel CARITAS, který je základnou dárců, jimž je posílání Charity blízké. Zde se často zapojuje 0 respondentů, někdy 7 (3,83 %) respondentů a nikdy 220 (96,92 %) dotazovaných.

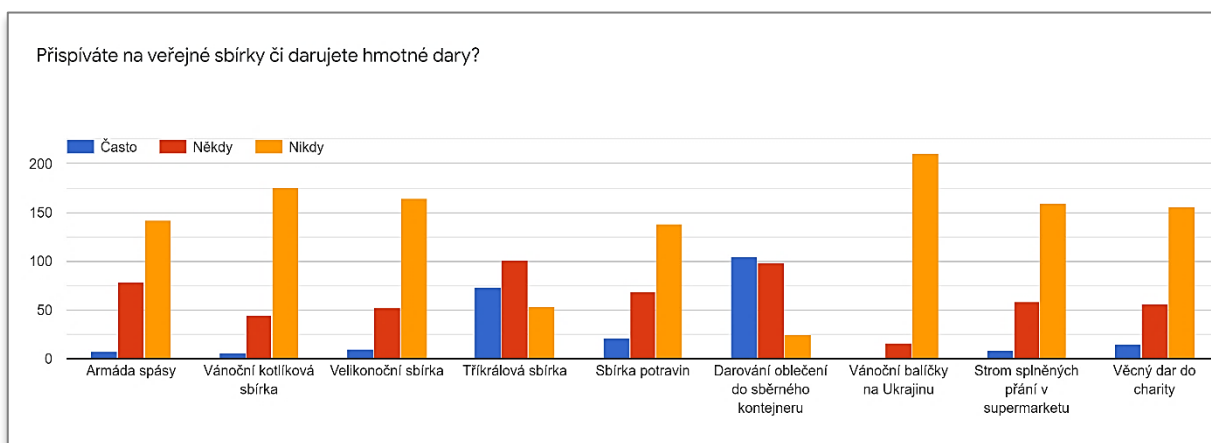
V této části je patrné, že do těchto forem pomoci se opět zapojuje velmi malé procento. Můžeme zde třeba vidět, že do pomoci osamoceným seniorům, do kterých samozřejmě patří i vlastní dědeček nebo babička či jiný rodinný příslušník v důchodovém věku, se zapojuje velmi malé procento dotazovaných. Já sama se snažím pomoci seniorům, ať už v rodinném kruhu či na ulici dost často. Přeci jen, když vidím důchodkyni, která nese těžký nákup, snažím se ji alespoň trochu ulehčit. Jak sami vidíme na odpovědích respondentů jsou jedinci velmi špatně motivováni k pomoci druhým.

Graf 9 – Četnost zapojení 3

V poslední části grafického znázornění této otázky jsem zahrnula několik dalších forem pomoci druhým. Jednalo se zde o zapojení dobrovolníků při katastrofách, kde se často zapojuje 6 (2,64 %) respondentů, někdy se zapojuje 57 (25,11 %) respondentů a nikdy jako dobrovolník při katastrofách nepomůže 166 (73,13 %) respondentů. Dále tu máme Charitu, kde jsem předpokládala velkou účast populace. Často s charitou spolupracuje 17 (7,49 %) respondentů, někdy se zapojí 95 (41,85 %) respondentů a nikdy 117 (51,54 %) respondentů. Dále jsem předpokládala v mém výzkumném šetření účast jedinců, kteří pomáhají lidem se závislostmi. Často takovým jedincům pomáhají pouze 2 (0,88 %) respondenti, někdy jim pomáhá 26 (11,45 %) respondentů a nikdy se nezapojuje 200 (88,10 %) dotazovaných. V otázce bezdomovectví jsem čekala taky hojnou účast populace, bohužel se však často zapojuje 5 (2,20 %) respondentů, často bezdomovcům pomůže 58 (25,55 %) respondentů a nikdy se nezapojí 164 (72,25 %) respondentů. Obětem trestných činů často pomáhají 3 (1,32 %) respondenti, někdy 13 (5,73 %) respondentů a nikdy se neúčastní 211 (92,95 %) respondentů. Workcampů se často neúčastní nikdo, někdy se zúčastní 9 (3,96 %) respondentů a nikdy workcampy nenavštěvuje 217 (95,59 %) respondentů. V poslední řadě jsem uvedla pomoc mentálně, či fyzicky postiženým, kde jsem často slýchávala od okolí, že se jedinci zapojují do pomoci těmto lidem. Často se tedy zapojuje 18 (7,93 %) dotazovaných, někdy se zapojí 62 (27,31 %) a nikdy se nezapojí 150 (66,08 %) dotazovaných.

Otázka č.8

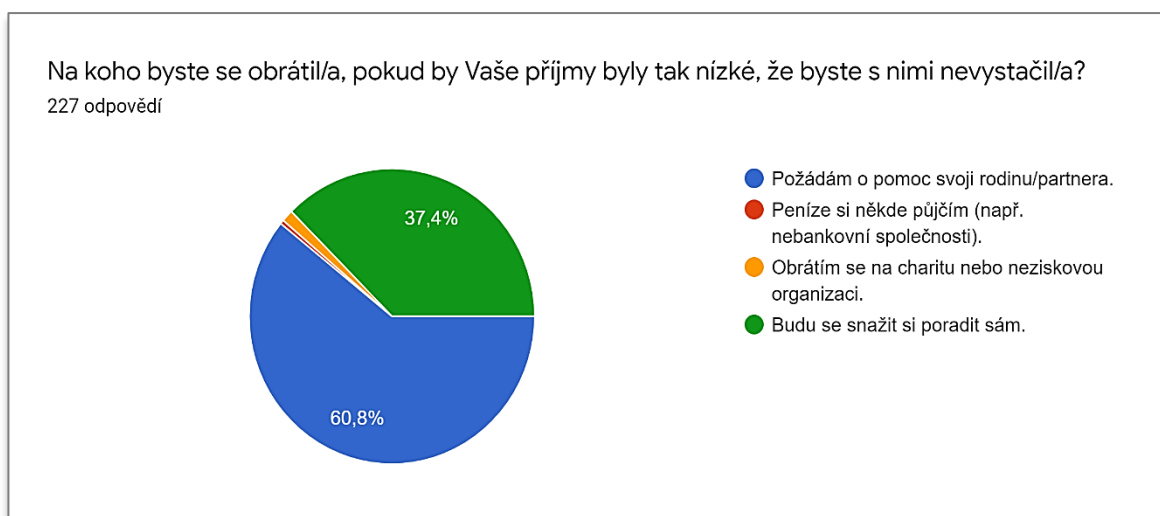
Graf 10 – Veřejné sbírky a hmotné dary

V této otázce jsem se zaměřila na to, jak často respondenti a jestli vůbec přispívají na jednotlivé sbírky nebo jestli darují hmotné dary. Armádě spásy často poskytuje finanční dar 7 (3,08 %) respondentů, někdy ho poskytne 79 (34,80 %) respondentů a nikdy 142 (62,56 %) dotazovaných. Dále jsem v této otázce uvedla vánoční kotlíkovou sbírku, do které se často zapojuje 6 (2,64 %) respondentů, 45 (19,82 %) respondentů se zapojuje někdy a nikdy nepřispěje 176 (77,53 %) respondentů. Velikonoční sbírku podporuje finančním darem často 10 (4,40 %) respondentů, někdy 52 (22,91 %) respondentů a nikdy se nezapojí 165 (72,69 %) respondentů. Jako další sbírku jsem volila Tříkrálovou, jelikož je u nás velmi rozšířená, tudíž se do ní často zapojuje 74 (32,60 %) respondentů, někdy 101 (44,49 %) respondentů a nikdy na tuto sbírku nepřispívá 54 (23,79 %) dotazovaných. Další sbírku, kterou jsem uvedla byla sbírka potravin, kde se často zapojuje 21 (9,25 %) respondentů, někdy 69 (30,4 %) respondentů a nikdy 138 (60,79 %) respondentů. Jelikož se já sama často zapojuji do darování oblečení do sběrných kontejnerů jsem zmínila i tuto formu. Jak je z grafu patrné, zde se zapojuje velké množství populace. Často oblečení daruje 105 (46,25 %) respondentů, někdy 99 (43,61 %) respondentů a nikdy 25 (11,01 %) respondentů. Vánoční balíčky na Ukrajinu jsem zvolila, protože jsem se dočetla na stránce Charity Šumperk, že zde tyto balíčky zprostředkovává. Zde se často nezapojuje bohužel nikdo, někdy se zapojí 16 (7,05 %) respondentů a nikdy se nezapojuje 211 (92,95 %) dotazovaných. V neposlední řadě jsem v supermarketu spatřila o Vánocích strom splněných přání, který jsem se rozhodla sem také zahrnout. Zde se často zapojuje 9 (3,96 %) dotazovaných, 58 (25,55 %) respondentů tuto formu využívá někdy a nikdy se nezapojí 160 (70,48 %) respondentů. Jako poslední jsem do této otázky zahrnula věcný dar do Charity, který byl zmiňován v předchozích otázkách. Tento dar Charitě často poskytuje

15 (6,61 %) respondentů, 56 (24,67 %) respondentů poskytuje tento dar někdy a nikdy 156 (68,72 %) respondentů.

Z této otázky je patrné, že populace se zapojuje ve větší míře do přispívání finančních darů či poskytování věcných darů, nežli tomu bylo u předchozích forem pomoci, které jsem uváděla výše. Tudíž je dle mého názoru pro jedince dostupnější a snazší poskytnutí právě těchto darů než fyzické či psychické pomoci druhým v nesnázích.

Otázka č.9

Graf 11 – Pomoc v případě nízkých příjmů

V otázce deváté jsem chtěla zjistit, na koho by se daný jedinec obrátil, pokud by jeho příjmy byly tak malé, že by s nimi nevystačil. Do této situace se může dostat každý člověk, tudíž mě zajímalo, jak to vidí populace. Největší procento by požádalo o pomoc svoji rodinu či partnera. Takto odpovědělo 138 (60,8 %) dotazovaných. Je zde tedy patrné, že se jedinec v této situaci bude nejčastěji obracet na své blízké či rodinné příslušníky. Druhé největší zastoupení bylo u odpovědi, že si jedinec bude snažit poradit sám. Takto odpovědělo 85 (37,4 %) dotazovaných. Z toho tedy vyplývá, že velká část populace spoléhá hlavně na sama na sebe a své schopnosti si v této situaci poradit. Pouze 3 (1,3 %) respondenti by se v této tíživé situaci obrátili na neziskovou organizaci. Pouze 1 (0,4 %) respondent by si půjčil peníze například u nebankovní společnosti.

Otázka č.10

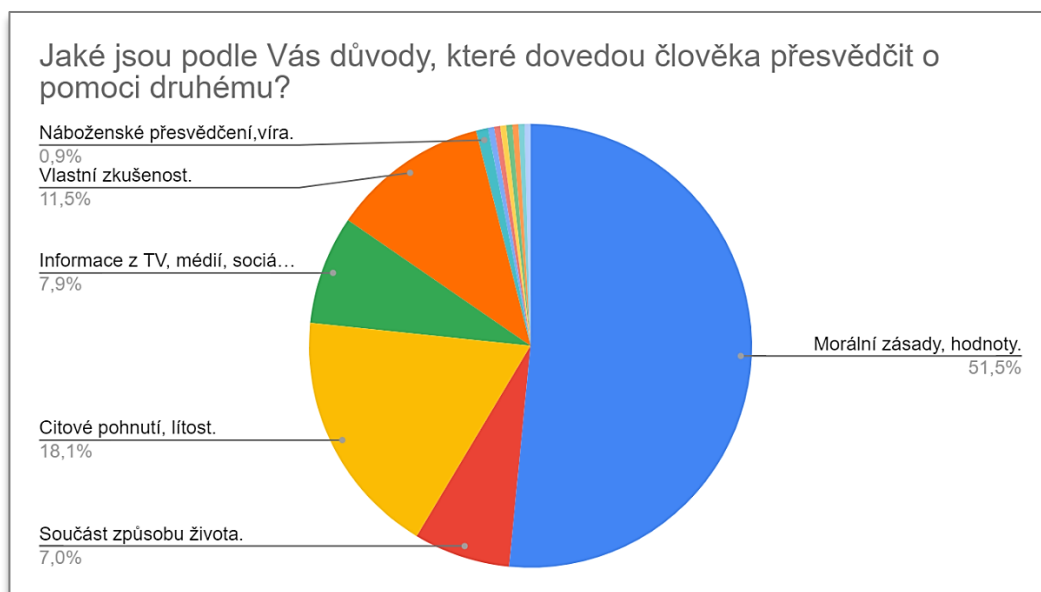

Graf 12 – Neziskové organizace

Tato otázka byla zaměřena na to, zda jedinec zná ve svém okolí některou neziskovou organizaci. Větší část populace odpověděla, že zná v okolí takovou organizaci. Tudiž 171 (75,3 %) z 227 dotazovaných odpovědělo ANO a 56 (24,7 %) respondentů odpovědělo NE, že neziskovou organizaci v okolí nezná.

Z této otázky vyplívá, že povědomí společnosti o neziskových organizacích na Šumpersku je poměrně velké. Tato otázka souvisí s otázkou č.9, kde jen malé procento odpovědělo, že by se v případě finanční tísně obrátilo na neziskovou organizaci. I přes to, že 75,3 % dotazovaných neziskovou organizaci na Šumpersku zná, by se tito jedinci raději obrátili na rodinu nebo své blízké či by si v této tíživé situaci pomohli sami.

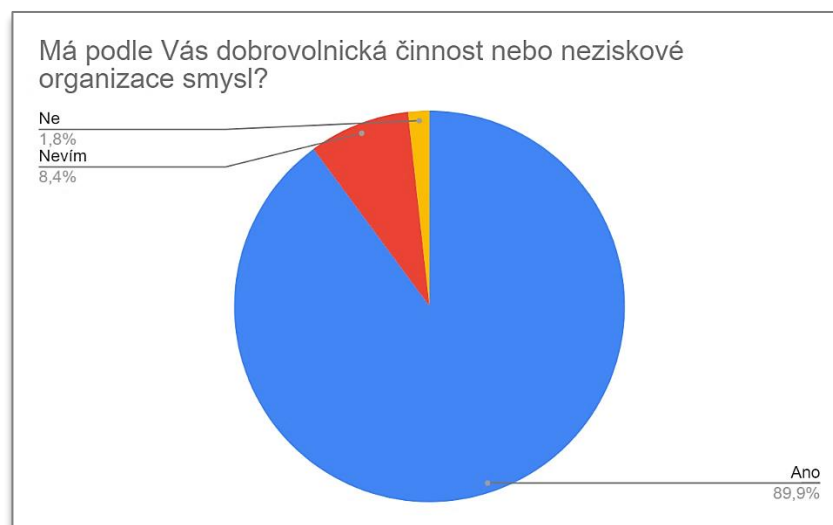
Otázka č.11

Graf 13 – Důvod pomoci druhému

V této otázce jsem se snažila zjistit, jaké důvody vedou respondenta k přesvědčení, aby byl nápomocný druhým. Největší procento dotazovaných, tedy 117 (51,5 %) respondentů odpovědělo, že k pomoci jej vedou morální zásady a hodnoty. Na dalším místě respondenti volili odpověď, že k pomoci druhým je vede citové pohnutí, či lítost. Takto odpovědělo 41 (18,1 %) dotazovaných. Třetí největší skupinu zaujímá vlastní zkušenost, kde takto odpovědělo 26 (11,5 %) dotazovaných. V neposlední řadě 18 (7,9 %) respondentů se rozhodne pomoci druhým na základě informací z TV, médií či sociálních sítí. Dále 16 (7,0 %) respondentů si myslí, že pomoc druhým je součást způsobu života. Také zde uvedli respondenti to, že pro ně představují důvody pomoci všechny výše zmíněné odpovědi dohromady.

Otázka č.12

Graf 14 – Dobrovolnictví a neziskové organizace

Otázka dvanáctá se týkala názoru populace na dobrovolnickou činnost a neziskové organizace. Zde jsem chtěla zjistit, zda mají podle respondenta tyto formy pomoci smysl. Dobrovolnická činnost a neziskové organizace mají smysl pro 204 (89,9 %) dotazovaných. Tyto formy nemají smysl pro 4 (1,8 %) respondenty a zbylých 19 (8,4 %) neví.

Zde je tedy patrné, že dobrovolnická činnost a neziskové organizace mají smysl pro většinu dotazovaných, což jsem i předpokládala.

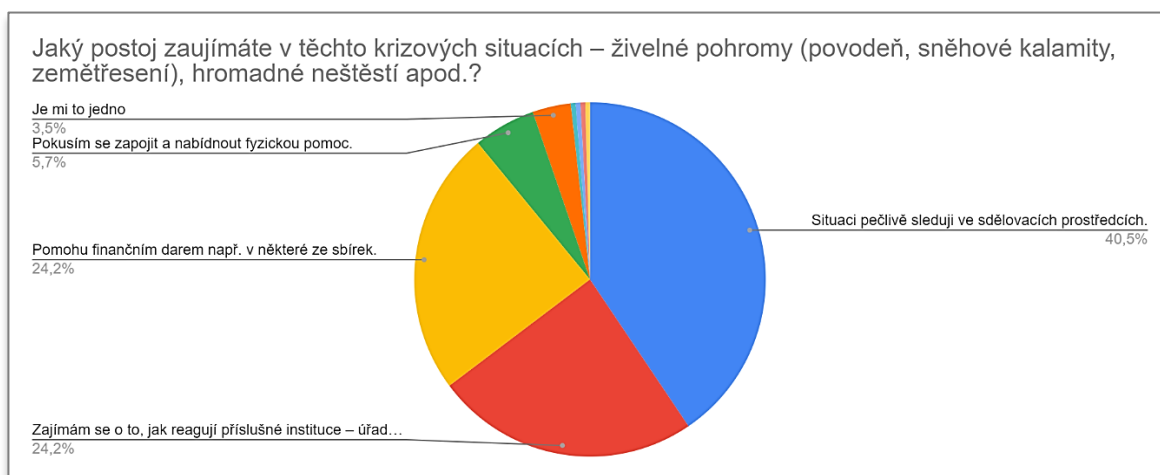
Otázka č.13

Graf 15 - Zdroje

V otázce třinácté jsem se snažila zjistit, z jakých zdrojů si respondent myslí, že se jde nejvíce dozvědět o pomoci druhým či dobrovolnictví. Největší množství respondentů si myslí, že se takto dozví o pomoci z Facebooku či Instagramu. Zde odpovědělo 80 (35,2 %) dotazovaných. Hned za sociálními sítěmi se umístila televize, jak odpovědělo 73 (32,2 %) dotazovaných. Další odpovědi byly webové stránky, kde bylo zaznamenáno 33 (14,5 %) respondentů. Od známých a rodiny se o pomoci dozví 18 (7,9 %) respondentů. S nejnižším počtem se umístily noviny a časopisy, kde si tuto odpověď vybralo 7 (3,1 %) respondentů, dále letáky se 4 (1,8 %) respondenty.

Otázka č.14

Graf 16 – Postoj v krizových situacích

Poslední otázka se týkala toho, jakým způsobem reaguje respondent v krizových situacích jako mohou být živelné pohromy, hromadná neštěstí a podobně. 92 (40,5 %) respondentů z 227 dotazovaných situaci pečlivě sleduje ve sdělovacích prostředcích. Stejný podíl 55 (24,2 %) odpovědí bylo u respondentů, kteří se zajímají o to, jak fungují příslušné instituce a respondentů, kteří pomohou finančním darem např. v některé ze sbírek. Zapojit se pokusí 13 (5,7 %) respondentů a jedno je to 8 (3,5 %) respondentům. Zbytek do volné odpovědi zahrnuli například to, že musí mít dostatek informací o dané situaci a poté se rozhodnou, jakou formou se zapojí.

3.6. Verifikace hypotéz

Závislost zapojování se do dobrovolnictví na věku byla testována pomocí chí-kvadrát testu nezávislosti v 3x3 kontingenční tabulce. Absolutní a relativní četnosti kombinací variant obou proměnných byly zobrazeny pomocí kategorizovaného sloupcového grafu. Porovnání podílu populace v daném regionu sledující při živelné katastrofě média a poskytující finanční dar bylo provedeno pomocí chí-kvadrát testu dobré shody. Stejným testem bylo provedeno porovnání podílů populace v daném regionu, které se dozví o solidární pomoci z TV a z novin (časopisů). Porovnání četnosti posílání DMS u pracujících žen a žen na mateřské dovolené bylo

provedeno pomocí Fisherova přesného testu, který byl v tomto případě preferován před chí-kvadrát testem nezávislosti v 2x2 kontingenční tabulce, neboť kvůli nízké četnosti žen na mateřské dovolené nebyly splněny podmínky dobré aproximace chí-kvadrát rozdělením. Hladina významnosti testu byla zvolena 0,05.

H1.: Populace ve starší věkové kategorii (více než 60 let) se zapojuje do dobrovolnické činnosti více než střední (30 až 60 let) a mladší (méně než 30 let) věková kategorie.

H₀: Zapojování se do dobrovolnické činnosti nezávisí na věkové kategorii.

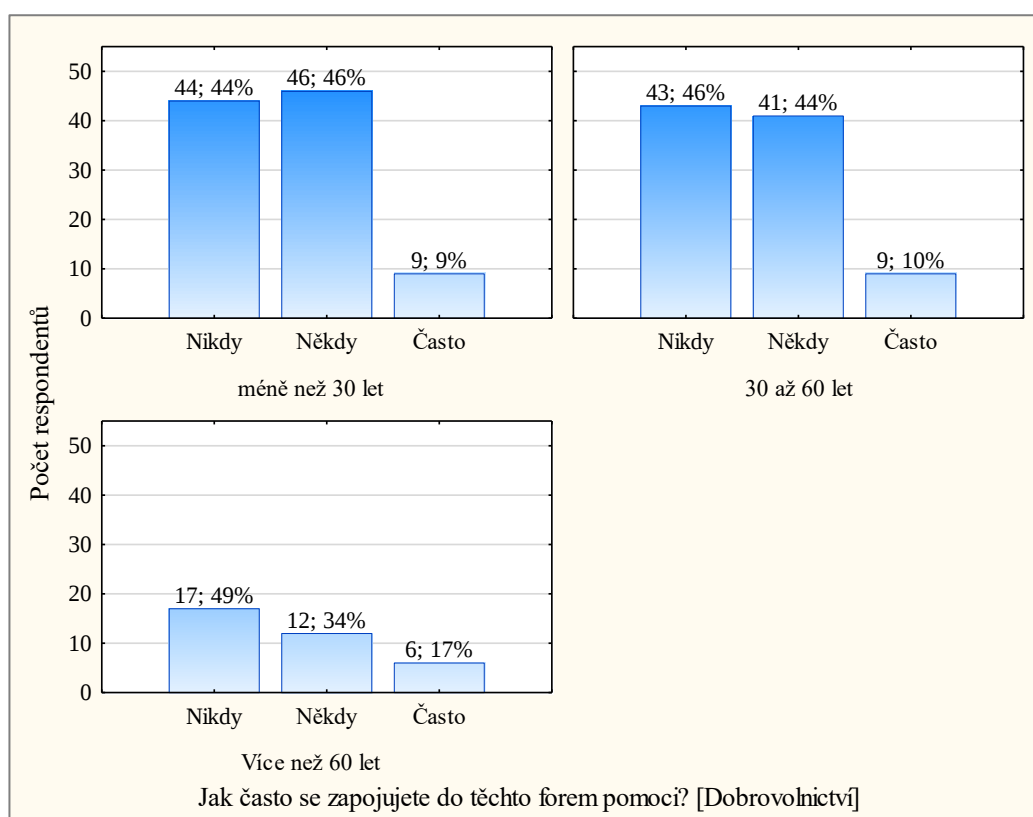
H_A: Zapojování se do dobrovolnické činnosti závisí na věkové kategorii.

Kontingenční tabulka a chí-kvadrát test

Chí-kvadrát test p-hodnota: 0,610		Dobrovolnictví						
		Nikdy		Někdy		Často		Celkem
		n	%	n	%	n	%	
Věk	do 30 let	44	44	46	47	9	9	99
	30-60 let	43	46	41	44	9	10	93
	nad 60 let	17	49	12	34	6	17	35
	Celkem	104		99		24		227

P-hodnota Chí-kvadrát testu vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,610, tj. vyšší než 0,05. Nulová hypotéza nebyla zamítnuta. Na hladině významnosti 0,05 nebyla prokázána závislost v zapojování se do dobrovolnické činnosti na základě věkové kategorie. V rámci výzkumného vzorku 227 respondentů bylo zjištěno, že podíly varianty „nikdy“ byly pro všechny věkové kategorie přibližně stejné. Podíl varianty „někdy“ byl srovnatelný pro věkové kategorie do 30 let a 30-60 let, přičemž pro věkovou kategorii nad 60 let byl o 10, resp. 13 procentních bodů nižší. Podíl varianty „často“ byl srovnatelný pro věkové kategorie do 30 let a 30-60 let, přičemž pro věkovou kategorii nad 60 let byl o 7, resp. 8 procentních bodů vyšší. Tato mírná disproporce, kdy se v rámci výzkumného vzorku 227 respondentů věková kategorie nad 60 let zapojovala do dobrovolnické činnosti o něco častěji, že mladší věkové kategorie, však dle chí-kvadrát testu nestačila na prokázání statisticky významného rozdílu. Absolutní

a relativní četnosti z kontingenční tabulky byly zobrazeny pomocí kategorizovaného sloupčového grafu. **Hypotéza, že populace ve starší věkové kategorii (více než 60 let) se zapojuje do dobrovolnické činnosti více než střední (30 až 60 let) a mladší (méně než 30 let) věková kategorie, byla odmítnuta.**

Graf 17 - Dobrovolnictví

H2: Populace v daném regionu při živelné katastrofě více sleduje média než poskytuje finanční dar.

H₀: Podíly populace v daném regionu sledující při živelné katastrofě média a poskytující finanční dar jsou stejné.

H_A: Podíly populace v daném regionu sledující při živelné katastrofě média a poskytující finanční dar se liší.

Chí-kvadrát test dobré shody

Celkový počet respondentů (2 srovnávané varianty)	147	
	... sledují média	... finanční dar
Počet respondentů, kteří ...	92	55
Podíl respondentů, kteří ...	0,626 (62,6 %)	0,374 (37,4 %)
Očekávané četnosti při platnosti H ₀	73,5 (50 %)	73,5 (50 %)
P-hodnota chí-2 testu dobré shody	0,002	
Rozhodnutí o nulové hypotéze	zamítáme H ₀	

Z celkem 147 respondentů, kteří uvedli jednu ze dvou srovnávaných variant, uvedlo sledování médií 92 respondentů (62,6 %) a poskytování finančního daru 55 respondentů (37,4 %). V případě, že by platila nulová hypotéza a podíly populace v daném regionu sledující při živelné katastrofě média a poskytující finanční dar byly stejné, očekávali bychom četnosti 73,5 v obou kategoriích (50 %). Chí-kvadrát test dobré shody porovnal pozorované četnosti (92 a 55) s očekávanými četnostmi (73,5 a 73,5) a výsledná p-hodnota vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,002. Nulová hypotéza byla zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy. Na hladině významnosti 0,05 bylo prokázáno, že podíly populace v daném regionu sledující při živelné katastrofě média a poskytující finanční dar se liší. Lidé v daném regionu při živelné katastrofě statisticky významně častěji sledují média, než poskytují finanční dar. **Hypotéza, že populace v daném regionu při živelné katastrofě více sleduje média než poskytuje finanční dar, byla přijata.**

H3.: Ženy na mateřské či rodičovské dovolené posílají více DMS než ženy, které jsou zaměstnané.

H_0 : Četnost posílání DMS se u pracujících žen a žen na mateřské dovolené neliší.

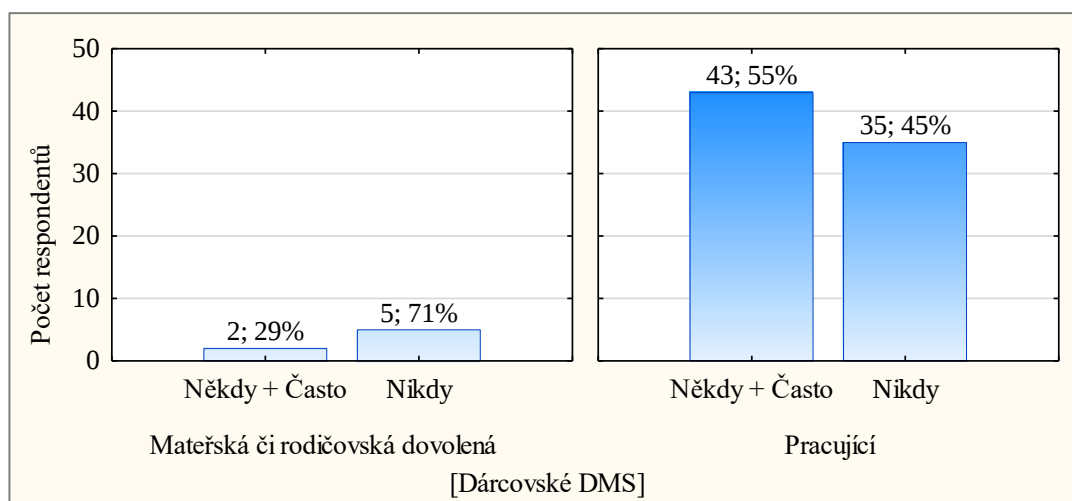
H_A : Četnost posílání DMS se u pracujících žen a žen na mateřské dovolené liší.

Kontingenční tabulka a Fisherův přesný test

Fisherův přesný test p-hodnota: 0,246		Posílají DMS?				
		Někdy + často		Nikdy		Celkem
		n	%	n	%	
Skupina	Mateřská	2	29	5	71	7
	Pracující	43	55	35	45	78
	Celkem	45		40		85

P-hodnota Fisherova přesného testu vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,246, tj. vyšší než 0,05. Nulová hypotéza nebyla zamítnuta. Na hladině významnosti 0,05 nebyl prokázán rozdíl v četnosti posílání DMS u pracujících žen a žen na mateřské dovolené.

V rámci 85 respondentek spadajících do kategorií pracujících nebo mateřské dovolené bylo zjištěno, že DMS poslalo 29 % žen na mateřské a 55 % pracujících žen. Vzhledem k nízkému počtu žen na mateřské byla síla testu (pravděpodobnost prokázání alternativní hypotézy za předpokladu, že je platná) nízká. Absolutní a relativní četnosti z kontingenční tabulky byly zobrazeny pomocí kategorizovaného sloupcového grafu. **Hypotéza, že ženy na mateřské či rodičovské dovolené posílají více DMS než ženy, které jsou zaměstnané, byla odmítnuta.**

Graf 18 – Dárcovské DMS

H4: Populace v daném regionu se dozví o solidární pomoci spíše z TV než z novin či časopisů.

H_0 : Podíly populace v daném regionu, které se dozví o solidární pomoci z TV a z novin (časopisů), jsou stejné.

H_A : Podíly populace v daném regionu, které se dozví o solidární pomoci z TV a z novin (časopisů), se liší.

Chí-kvadrát test dobré shody

Celkový počet respondentů	82	
	z TV	z novin (čas.)
Počet respondentů, kteří se o solidární pomoci dozví	75	7
Počet respondentů, kteří se o solidární pomoci dozví	0,915 (91,5 %)	0,085 (8,5 %)
Očekávané četnosti při platnosti H_0	41 (50 %)	41 (50 %)
P-hodnota chí-2 testu dobré shody	0,000	
Rozhodnutí o nulové hypotéze	zamítáme H_0	

Z celkem 82 respondentů, kteří uvedli jednu ze dvou srovnávaných variant, uvedlo TV 75 respondentů (91,5 %) a noviny (časopisy) 7 respondentů (8,5 %). V případě, že by platila nulová hypotéza a podíly populace v daném regionu, které se dozví o solidární pomoci z TV a z novin (časopisů), byly stejné, očekávali bychom četnosti 41 v obou kategoriích (50 %). Chí-kvadrát test dobré shody porovnal pozorované četnosti (75 a 7) s očekávanými četnostmi (41 a 41) a výsledná p-hodnota vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,000. Nulová hypotéza byla

zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy. Na hladině významnosti 0,05 bylo prokázáno, že podíly populace v daném regionu, které se dozví o solidární pomoci z TV a z novin (časopisů), se liší. Lidé v daném regionu se o solidární pomoci dozví statisticky významně častěji z TV než z novin a časopisů. **Hypotéza, že populace v daném regionu se dozví o solidární pomoci spíše z TV než z novin či časopisů, byla přijata.**

3.7. Závěr výzkumného šetření

Hlavním cílem mého výzkumného šetření bylo zjistit, jak se Češi zapojují do solidární pomoci. Dále bylo cílem zjistit, jak často se zapojují do jednotlivých forem, jak vnímají solidaritu a jak se chovají při řešení nepříznivých životních podmínek nejen sebe, ale i druhých. Celkově se mého dotazníku účastnilo 227 respondentů ze Šumperka a blízkého okolí. Z mého výzkumného šetření jsem zjistila, že pro většinu dotazovaných pojem solidarita představuje společenskou soudržnost a ochotu ke vzájemné pomoci s čímž naprosto souhlasím. Dalším cílem bylo zjistit, jak často se zapojují do různých forem pomoci. Očekávala jsem nepříznivé výsledky a ty se také dostavily. Zjistila jsem, že nejčastěji se populace na Šumpersku zapojuje v rámci Charity, poskytování věcných darů, dobrovolnictví, veřejných sbírek a dárcovských DMS. Nejvíce populace v daném regionu přispívá Armádě spásy, na Tříkrálovou sbírku, sbírku potravin či daruje oblečení do sběrného kontejneru.

Z mého výzkumu jsem dále zjistila, že populace v daném regionu při živelné katastrofě spíše sleduje média, než poskytuje finanční dar. Díky tomu lze tvrdit, že jedinci sledují dění v TV a médiích než se sami zapojují do pomoci. V tíživé situaci by se většina dotazovaných obrátila spíše na své blízké okolí než na neziskovou organizaci. Evropský výzkum z roku 2008 zmiňuje, že v České republice účast na dobrovolnických činnostech, které jsou uskutečňovány v rámci charitativních a neziskových organizací, dosahovala 23%. Motivace k formální dobrovolnické činnosti je ovlivněna především historií daného státu, HDP a dosahovanou úrovní blahobytu. Možná právě existence těchto rozhodujících faktorů je příčinou toho, že účast lidí na této činnosti je v České republice i přes vzrůstající tendenci poměrně nízká. Dále se uvádí, že formálnímu dobrovolnictví se věnují především lidé starší, vzdělanější či lidé, kteří

mají velkou rodinu a vysoké příjmy. Tento Evropský výzkum dále uvádí, že v České republice v roce 2008 poskytlo pomoc druhému člověku 75% dotazovaných respondentů.⁷⁶

⁷⁶ PLAGNOL, Anke C. and Felicia A. HUPPERT. *Happy to Help? Exploring the Factors Associated with Variations in Rates of Volunteering Across Europe*. Social Indicators Research. 2010, č. 2, ISSN 03038300, s.157-176.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zjistit, jak Češi pomáhají druhým a jaká je míra solidarity ve společnosti. Dále zjistit, jak je tento pojem rozšířený a srovnat rozdíly mezi jednotlivými věkovými kategoriemi. Výstupem téhle práce je tedy vyhodnocení míry solidární pomoci české populace na Šumpersku.

Teoretická část byla rozdělena do dvou celků. První část práce se zabývá pojmem solidarita. Dále rozdělením druhů solidarity, kde jsou popsány pojmy jako solidarita mechanická, organická, formální, neformální, dobrovolná a povinná. Také solidaritou jednostrannou a oboustrannou, lokální a v poslední řadě globální. V práci jsem se také zaměřila na proměny solidarity v čase a odlišné chápání tohoto pojmu v historii. Solidarita je také spjata se sociálním státem, tudíž jsem se dále zabývala solidaritou v oblastech sociální politiky, jako je zdravotní politika, sociální zabezpečení, rodinná politika, politika bydlení a politika vzdělávání. Do druhé části jsem zařadila sociální solidaritu povinnou a dobrovolnou. Zde jsem charakterizovala jednotlivé pojmy a zaměřila se také na dobrovolnictví a neziskové organizace, které vnímám jako určitou formu solidární pomoci. Z mé práce tudíž vyplývá, že solidarita je bezesporu jeden z nejdůležitějších mechanismů, které příznivě ovlivňují fungování společnosti. Solidarita není jen pojivem společnosti, ale společnost také humanizuje. Zkoumání fenoménu solidarity mě přivedlo ke konstatování, že množství konceptů, které již dlouhodobě existují, neprospívají k jednoznačnému pochopení pojmu solidarita.

Praktická část se zaměřuje na výzkumné šetření, které bylo provedeno kvantitativní metodou. Jako nástroj pro získání výsledků jsem použila dotazníkové šetření. Výzkum byl zaměřen na populaci žijící v Šumperku a jeho blízkého okolí bez rozdílu věku či pohlaví. I přes to, že pro většinu dotazovaných představuje pojem solidarita ochotu ke vzájemné pomoci druhým a soudržnost z šetření vyplynulo, že populace na Šumpersku se nijak aktivně do solidarity nezapojuje. Většina dotazovaných se do uvedených forem pomoci zapojuje jen někdy nebo nikdy. V případě tíživých životních situací by se jedinci v dané lokalitě obrátili raději na své blízké okolí, než využili například neziskovou organizaci. Nejčastější organizace, které jedinci podporují nebo spolupracují s nimi jsou Charita a Armáda spásy. Populace v daném regionu převážně zasílá věcné dary či se aktivně účastní Kotlíkové sbírky nebo daruje věci do sběrného kontejneru.

V závěru bych chtěla zmínit nevídanou situaci, která mé šetření značně ovlivnila. Jednalo se o Coronavirus a opatření, která s ním do celého světa přinesla výrazné změny. Z mého výzkumu jsem zjistila, že solidarita na Šumpersku je poměrně nízká. Avšak tato krize,

co postihla snad každého z nás přinesla obrovskou míru solidarity. Jak jsme mohli být svědky, celá česká populace se semkla a začala šít roušky, kterých bylo výrazně málo. Dobrovolníci napříč Českem šili celé dny a hodiny. Také jsme mohli vidět dobrovolníky, kteří se ve volném čase rozhodli pomáhat zdravotníkům, pracovníkům v sociálních službách a dalším potřebným. I přes karanténní opatření a zákazy vycházení se český lid dokázal semknout. Dle mého názoru tato nákaza odhalila i pozitivní lidskou stránku. Jednalo se nejen o solidaritu mezi lidmi, ale také solidaritu firem, které se na pomoci podílely. Nezbyvá než si přát, aby zmíněná solidarita neustoupila stejně jako pandemie po návratu k normálnímu životu.

POUŽITÁ LITERATURA

a) Tištěné

ARNOLDOVÁ, Anna. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení: I. část. 2., rozšířené vydání*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0728-X.

BĚLINA, Miroslav. *Československé právo sociálního zabezpečení*. Praha: Univerzita Karlova, 1989.

DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.

DURKHEIM, Émile. *Společenská dělba práce*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2004. ISBN 80-732-5041-1.

Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Brno: Barrister & Principal, 2003. Sociální studia. ISBN 80-86598-61-6.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3379-1.

HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník. 2., rozšířené vydání*. Praha: C. H. Beck, 2003. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-740-5.

HUDEMA, Marek. *Příjmové rozdíly vytváří vzdělání a konec sociálního státu*. Praha: Hospodářské noviny 1.2.2012, ISSN 1213-7693.

HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. ISBN 978-80-210-5651-0.

KAHOUN, Vilém a kol. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. Praha: TRITON, 2009. ISBN 978-80-7387-346-2.

KNAUSOVÁ, Ivana. *Kapitoly z historie sociální politiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2865-9.

KRAUS, Jiří a Věra PETRÁČKOVÁ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, dotisk, 834 s. ISBN 80-200-0607-9.

KREBS V., J. DURDISOVÁ, O. POLÁKOVÁ, J. ŽIŽKOVÁ: *Sociální politika*. Praha: CODEX Bohemia. 1997. ISBN 80-85963-33-7.

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-585-4.

KREBS, Vojtěch a kol. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-80-7416-044-8.

LEVICKÁ, Jana, Katarína LEVICKÁ a Zuzana TRUHLÁŘOVÁ. *Teoreticko-empirické reflexe solidarity*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-574-5.

MAREŠ, Petr a Tomáš POTOČNÝ, ed. *Modernizace a česká rodina: Modernization and the Czech family: sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15.-17. října 2003*

MORAWSKI, Witold. *Ekonomická sociologie: problémy teorie empirie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2001. ISBN 80-864-29-43-1.

PLAGNOL, Anke C. and Felicia A. HUPPERT. *Happy to Help? Exploring the Factors Associated with Variations in Rates of Volunteering Across Europe*. Social Indicators Research. 2010, č. 2, ISSN 03038300.

POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-01-X.

RORTY, Richard. *Nahodilost, ironie, solidarita*. V Praze: Pedagogická fakulta UK, 1996. Knižnice filozofických textů. ISBN 80-86039-14-5.

Sociální zabezpečení: státní sociální podpora, dávky pro osoby se zdravotním postižením, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum: redakční uzávěrka .. Ostrava: Sagit, 1993. ÚZ. ISBN 978-80-7488-341-5.

STEHLÍK, Václav, Ondrej HAMULÁK a Michal PETR. *Praktikum práva Evropské unie*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-159-5.

STEINAR, S.: *The idea of solidarity in Europe*, in European Journal of Social Law, č.3, 2011.

TISCHNER, Józef. *Etika Solidarity*. Mnichov: Opus bonum, 1985. Principy nové naděje.

TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5.

TOMEŠ, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5.

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.

TOMEŠ, Igor a Kateřina ŠÁMALOVÁ. *Sociální souvislosti aktivního stáří*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3612-2.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8.

Velký sociologický slovník. Praha: Univerzita Karlova-vydavatelství Karolinum, 1996, 1627 s. ISBN 80-7184-311-3.

VOJTÍŠEK, Petr. *Princip solidarity ve financování služeb sociální péče*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3709-9.

b) elektronické

PETR, Jaroslav. Co z nás udělalo lidi? [online]. 2009 In: . VTM: E 15 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <http://vtm.e15.cz/clanek/co-z-nas-udelalo-lidi>.

NEZISKOVKY-Zákony pro NNO Legislativa Fakta o NNO. NEZISKOVKY - [online]. Dostupné z: https://www.neziskovky.cz/clanky/511_559/fakta_legislativa/.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Pohlaví respondentů	34
Graf 2 - Věk	34
Graf 3 - Dosažené vzdělání respondentů	35
Graf 4 - Dosažené vzdělání respondentů	36
Graf 5 - Dosažené vzdělání respondentů	37
Graf 6 - Dosažené vzdělání respondentů	38
Graf 7 – Četnost zapojení 1	39
Graf 8 – Četnost zapojení 2	40
Graf 9 – Četnost zapojení 3	41
Graf 10 – Veřejné sbírky a hmotné dary	42
Graf 11 – Pomoc v případě nízkých příjmů	43
Graf 12 – Neziskové organizace	44
Graf 13 – Důvod pomoci druhému	45
Graf 14 – Dobrovolnictví a neziskové organizace	46
Graf 15 - Zdroje	47
Graf 16 – Postoj v krizových situacích	48

PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK

Dotazník: Jak Češi pomáhají druhým?

Vážení respondenti a respondentky, jmenuji se Veronika Brtníková a jsem studentka Humanitních studií na Univerzitě Pardubice. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění mého dotazníku, který se týká výzkumu „*Jak Češi pomáhají druhým*“, který bude sloužit jako podklad k mé bakalářské práci. Veškeré odpovědi jsou anonymní a budou použity pouze pro vyhodnocení.

Děkuji Vám za spolupráci a za Váš čas.

Veronika Brtníková

1) Pohlaví?

- a) Žena
- b) Muž

2) Kolik Vám je let?

- a) méně než 30 let
- b) 30 až 60 let
- c) Více než 60 let

3) Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

- a) Základní
- b) Učební obor
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vysokoškolské
- e) Jiné

4) Momentálně jste?

- a) Zaměstnaný
- b) Nezaměstnaný
- c) V důchodu
- d) Mateřská dovolená
- e) Invalidní důchod
- f) Ještě studuji

g) Jiné

5) Co pro Vás pojem SOLIDARITA znamená?

- a) Společenská soudržnost a ochota ke vzájemné pomoci.
- b) Pomoc druhým lidem v nesnázích.
- c) Dobrovolnictví.
- d) Vzájemná láska a pomoc.
- e) Prosazování dílčích skupinových zájmů.
- f) Nevím.

6) Zapojujete se v rámci nějakých dobrovolnických činností organizovaných nestátními neziskovými organizacemi (charita, nadace, občanské sdružení, obecně prospěšná společnost)? Pokud ano napište jaké.

- a) Pokud ano, uveďte jak:
- b) Ne.

7) Jak často se zapojujete do těchto forem pomoci druhým? (Zaškrtněte)

	ČASTO	NĚKDY	NIKDY
Dárcovství krve			
Poskytnutí věcného daru			
Dobrovolnictví			
Veřejné sbírky			
Dárcovské DMS			
Čtení knih v nemocnici			
Čtení knih v domově důchodců			
Zpívání v sociálních zařízeních			
Návštěva charitativních koncertů			
Volnočasové aktivity pro děti			
Pomoc osamoceným seniorům			

Klub přátel CARITAS			
Dobrovolnictví při katastrofách			
Charita			
Lidé se závislostmi			
Bezdomovci			
Oběti trestných činů			
Workcampy			
Mentálně či fyzicky postižení			

8) Přispíváte na nějaké veřejné sbírky či darujete hmotné dary?

	ČASTO	NĚKDY	NIKDY
Armáda spásy			
Vánoční kotlíková sbírka			
Velikonoční sbírka			
Tříkrálová sbírka			
Sbírka potravin			
Darování oblečení do sběrného kontejneru			
Vánoční balíčky na Ukrajinu			
Strom splněných přání v supermarketu			
Věcný dar do Charity			

9) Na koho byste se obrátil/a, pokud by Vaše příjmy byly tak nízké, že byste s nimi nevystačil/a?

- a) Požádám o pomoc svoji rodinu/partnera.
- b) Peníze si někde půjčím (nebankovní společnosti).
- c) Obrátím se na charitu nebo neziskovou organizaci.
- d) Budu se snažit si poradit sám.

a) Ano b) ne

- Morální zásady
- Informace z TV, rozhlasu
- Náboženské přesvědčení
- Citové pohnutí
- Vlastní zkušenost
- Součást způsobu života
- Jiné, uveďte:

a) Ano
b) Ne
c) Nevím

- a) TV
- b) Facebook, Instagram
- c) Noviny, časopisy
- d) Letáky
- e) Webové stránky
- f) Dopis od neziskové organizace
- g) Od známých, rodiny
- h) Jiný zdroj, uveďte:

65

- a) Situaci pečlivě sleduji ve sdělovacích prostředcích
- b) Zajímám se o to, jak reagují příslušné instituce – úřad, vláda, stát
- c) Pokusím se zapojit a nabídnout fyzickou pomoc
- d) Pomohu finančním darem např. v některé ze sbírek
- e) Je mi to jedno.
- f) Jiné: